

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“		DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“		THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND,”	
№ 30-31 (260-261)		Нядзеля 31 ліпеня 1955 г.		ГОД ВЫДАЊНЯ 9	

Жэнэўскія штрыхі

Другая гадавіна Варкуцкае забастоўкі

(Ад собскага карэспандэнта)

Жэнэва, 23 ліпеня 1955 г. Цэлы ты-
дзень увага ўсяго свету была прыкава-
ная да Жэнэвы, дзе адбывалася канфэ-
рэнцыя «Чатырох Вялікіх». Сюды пры-
былі ня толькі дэлегацыі ЗША, В. Бры-
таніі, Францыі й СССР із сваімі штаба-
мі палітыкаў, дыпламатаў, вайскоўцаў і
агентаў бясьпекі, але й шматлікія дзяр-
жавы з усіх кантынэнтаў выслалі сюды
сваіх афіцыйных і неафіцыйных на-
глядальнікаў. Прыкладам, Заходняя
Нямеччына мела тут сваю даволі коль-
касную дэлегацыю ў якасці афіцыйна-
нага наглядальніка, і яна вяла тут вельмі
ажыўлёную дзейнасць, ня раз кансуль-
туючы прадстаўнікоў Захаду адносна
стаўлення на парадак дня канфэрэнцыі
нямецкага пытання і атрымваючы ад іх
патрэбныя інфармацыі аб паложэнні
гэтага пытання за «круглым сталом».

Гэтая першая пасля Потсдама ў 1945
г. афіцыйная сустрэча галоваў вялікіх
дзяржаў прыцягнула нямала і журна-
лістых ды карэспандэнтаў даслоўна з
усіх краёў свету. У гэтыя дні Жэнэва
мела найбольшае зборышча палітыкаў і
дыпламатаў, карэспандэнтаў і журналі-
стых. Думаю, што канфэрэнцыя прыця-
гнула ў гэтыя дні й немалую колькасць
турыстых, якія і без таго ў вялікай
колькасці наведваюць гэты цудоўны
горад на беразе прыгожага Жэнэўскага
возера.

Падарозе ў Жэнэву нічога не паказвае
на важнасць вялікага здарэння. У цу-
доўна ўпарадкаваных гарадох і вёсках
Швайцарыі, празь якія імчыць наш аўта-
мабіль, назіраецца звычайнае жыццё,
поўнае бясьпекі, дастатку і жыццярэ-
дасці. Усюды снуюць турысты з усіх
краінаў Эўропы й Амэрыкі, выражаючы
сваё захапленне прыродным прыгастом
гэтае кароўнае краіны, што ўшаледа ад
разрухаў і разбурэнняў апошніх войнаў.

Толькі прыбліжаючыся да Жэнэвы
шасой зь Лёзаны, у Вэрсуа адразу кіда-
юцца ў вочы расставленыя з двух ба-
коў на адлегласці стопацідзсят мэ-
траў вайсковыя патрулі ў поўным баё-
вым рыштунку із скарастрэламі на па-
гатове. Кажная вуліца, што выходзіць
на галоўную шасу, ахоўваецца колькімі
патрулямі і жандарамі, якія ўважна на-

зіраюць за кожным аўтамабілем. Ака-
ваецца, у Вэрсуа раскватэравалася
француская дэлегацыя. Але й далей та-
кія-ж патрулі зырка наглядаюць за ўсім,
што адбываецца на вуліцы. Чым блі-
жэй да Жэнэвы, дык гэтая ахова павя-
лічваецца, і асабліва ў кірунку палацу
Лігі Нацыяў, у якім адбываецца канфэ-
рэнцыя Чатырох. Потым мы бачым сталы
патрулёў і па ўсіх вуліцах, што вядуць
да гэтага палацу, а таксама да Ін-
тэрнацыянальнага лётнішча Жэнэвы
«Куантрэн». Навокал-жа самога палацу
Лігі Нацыяў стаяць некалькі кругоў вай-
скавой, цывільнай і іншай аховаў.

Мінуўшы палац Лігі Нацыяў мы зноў
пападаем у «мірную зону» гораду, дзе
бурнай крыніцай б’е жыццё і ўзусім не
адчуваецца, што тут-жа ў заходняй
частцы гораду зышліся прадстаўнікі
«Чатырох Вялікіх» раз’язджаць бя-
лочыя пытанні вайны ці міру. У самым
горадзе кідаецца ў вочы значна жывей-
шы рух, чым ён бывае звычайна ў гэ-
кі час. Цяжка знайсці прыпынак для
самохodu, а яшчэ цяжэй знайсці га-
тэль. Аднак і гэтыя цяжкасці перамо-
жаны, і мы хутка рассяпаемся, каб па-
знаёміцца з размяшчэннем канфэрэн-
цыі, ейнымі ўдзельнікамі і карэспандэн-
тамі, каб у меру магчымасці адразу
мець усе інфармацыі аб падзеях.

Закватэраваўшыся недалёка ад Дому
Прэсы і навізаўшы кантакт з прадстаў-
нікамі прэсы, мы зьяўляемся жывымі
светкамі таго, як крэмлёўскія тыраны
пад адпаведнай аховай праяжджаюць
галоўнымі вуліцамі гораду ў вадкрытых
аўтамабілях, стараючыся прыемына ўсы-
млівацца ды рабіць усякія прыемыныя жэ-
сты, каб здабыць сабе папулярнасць у
публіцы. І наагул на гэты раз Расейцы
усімі спосабамі і з асаблівай падкрэсле-
насцю стараліся выклікаць прыемнае
ўражанне, стварыць «атмасферу». Але
кажны, хто цікавіўся месцазнаходжань-
нем пасобных дэлегацыяў, бачыў, што
найбольш моцная, найбольш суровая
ахова была ў маскоўскіх валадароў, што
ахоўваліся сотнямі сваіх агентаў МГБ.
І хоць афіцыйная кватра Булганіна,
Хрушчова, Молатава і Жукава падава-
лася вільля «Роза», яны на самай спра-
ве прабывалі ў вільлі «Пастораль», а

ўрадаўцы савецкае дэлегацыі ў гатэлі
«Мэтрополь». Пабочнаму чалавеку па-
дзісьці да гэтых месцаў было немагчы-
мым. Страх крэмлёўскіх дыктатараў
быў настолькі вялікі, што яны ўсе пра-
дукты, а навет і ваду дастаўлялі сама-
лёткамі з Масквы.

У гэтым-жа часе дэлегацыя ЗША спа-
койна займала два паверхі камфарта-
бельнага «Отэль дю Рон» і нічога звон-
ку не казалі аб тым, што тут прабывае
гэтая дэлегацыя. Таксама й брытанская
дэлегацыя размясцілася на ўскраіне
гораду ў ціхай «Вілья Шэнь», дзе толь-
кі пры ўваходзе стаялі вайсковыя патру-
лі й жандары.

У гэтыя дні Дом Прэсы нагадаў сабой
муравейнік, дзе больш за 1500 журналі-
стых і карэспандэнтаў з усяго свету
прагавіта лавілі кожную вестку і ўсякае
паведамленне з канфэрэнцыі, стараю-
чыся разнароўна найменшую аб ёй драб-
ніцу, каб адразу-ж аб ёй паведаміць
сваю агенцыю ці газету. У Доме Прэсы,
для якога была адведзеная вялізарная
пабудова «Батіман электораль» снавалі
прадстаўнікі прэсы ўсіх частак свету,
усіх палітычных перакананняў і ары-
ентацыяў. Усе буйныя прэсавыя агенцыі,
радыстанцыі й тэлевізія тут-жа нала-
дзілі свае студыі для беспасярэдняй пе-
радачы паведамленняў. Тут на месцы
былі пошта, рэстараны, кіёскі і іншае.

Вялікія цяжкасці і перашкоды ста-
віліся пры акрэдытацыі эмігранцкай
прэсы, прадстаўніком якой ня толькі
трэба было, як і ўсім іншым, выпаніць
тры анкеты і залучыць тры фатаздым-
кі, але таксама прайсці цяжкія скры-
нінг, бо Саветы ня толькі баіліся іх-
небудзь экспэсаў, але й наагул імкнуліся
не дапусціць прадстаўнікоў свабоднае
прэсы панявольненых ім народаў.

У Доме Прэсы знаходзіліся вялікія залі
для прэсавых канфэрэнцыяў кожнай
паасобнай дэлегацыі, а таксама залі для
агульных супольных канфэрэнцыяў.
Акрэдытаваныя карэспандэнты апрача
таго мелі права доступу і ў залі прэсы ў
палацы Лігі Нацыяў, дзе адбываліся па-
седжаныя канфэрэнцыі.

Зразумела, хутка стала ведама аб пры-
сутнасці прадстаўнікоў прэсы паняволе-
ных бальшавізмам народаў. Іх бязьліва
збоку абыходзілі прыбылыя сюды карэ-
спандэнты з-за зязлезнае заслоны.
Мы-ж стараліся прыгледзецца да гэтых
людзей «адтуль». Пазней дайшло навет
да аднаго сутыку некаторых эмігранцкіх

(Заканчэнне на 2-ой бачыне)

Мэмарандум

Да шэфай урадаў ЗША, Ангельшчыны й Францыі

Рада Беларускай Народнай Рэспублі-
кі й Выканальны Ворган Украінскай На-
цыянальнай Рады дня 15 ліпеня сёлета
выслалі супольны мэмарандум да Прэ-
зідэнта ЗША Дваіта Айзэнаўэра, да прэ-
м’ер-міністра Вялікабрытаніі Антона
Ідэна й прэм’ер-міністра Францыі Эдга-
ра Форэ, змест якога падаём ніжэй.

Іншыя Нацыянальныя Цэнтры, якія
ўваходзяць у склад Парыскага Блэку,
ня мелі магчымасці сваяцасова яго па-
дпісаць з гледзішча на прабыванне не-
каторых зь іх у ваддаленых краінах,
пададучь мэмарандум асобна.

Зыскапаважаны Спадару Прэзідэн-
це!

Канфэрэнцыя шэфай урадаў вялікіх
дзяржаваў, якая мае адбыцца ў Жэ-
нэве, змушае нас зьвярнуць Вашую лас-
кавую ўвагу на некаторыя момэнты
міжнародных дачыненняў.

Канцэпцыя «коэзистэнцыі» між блё-
кам камуністычных дзяржаваў і дзяржа-
вамі вольнага свету была выдуманая
яшчэ Ленінам з мэтай маральнай і па-
літычнай дэзарыентацыі праціўніка. Вы-
соўваючы яе цяпер, СССР ня мае ін-
шай мэты, як забясьпечыць сабе пера-
дшыку ў агоньм беспералынна дзею-
чым нацыянальным апазыцыі, якія, як
правіла, Саветы ліквідуюць тэрорам, але
рух супраціву ня толькі ня спыніўся,
але ў вапошні час яшчэ ўзмоцніўся.

Апынуўшыся ў цяжкім палажэнні,
Саветы цяпер прабуюць ратавацца шу-
каючы адпружання ўзаемадчынень-
няў з Захадам, стварэннем пояса нэу-

сцы — заняпад сельскае гаспадаркі,
змаганьне за ўладу між лідэрамі, а так-
сама ўзмацненне супраць паняволе-
ных маскоўскай тыраніяй народаў. Гэты
апошні момэнт, недацэннены заходнімі
палітыкамі, заслужоўвае на асаблівую
ўвагу.

Савецкая магутнасць пабудаваная
так, што ядром яе ёсць Расейская Фэ-
дэратыўная Савецкая Рэспубліка, акру-
жаная нутраным абаронным валам, які
складаецца з саюзных рэспублік: Эсто-
ніі, Латвіі, Летувы, Беларусі, Украіны,
Каўкаскіх і Туркестанскіх рэспублік, а
вонкавым абаронным валам ёсць г. зв.
дзяржавы сатэлітаў — Польшча, Чэх-
славаччына, Мадзяршчына, Румынія,
Баўгарыя, Народна-Дэмакратычная Ня-
меччына, а далей Індакітай, Кітай, Паў-
ночная Карэя, і г. д. Гэты другі вал мае
тэндэнцыю пашырацца коштам загро-
жаных камунізмам краінаў Азіі.

Маскоўска-камуністычная ўлада не
пачувае сябе пэўнаю на пэрыфэрыі сваёй
зоны ўплыву, як таксама ў нерасей-
скіх краінах СССР. Супраціў паняволе-
ных краінаў паважна загражае камуні-
стычнаму рэжыму ў іх. У ўсіх паняво-
леных ім краінах беспералынна дзею-
чы нацыянальныя апазыцыі, якія, як
правіла, Саветы ліквідуюць тэрорам, але
рух супраціву ня толькі ня спыніўся,
але ў вапошні час яшчэ ўзмоцніўся.

Апынуўшыся ў цяжкім палажэнні,
Саветы цяпер прабуюць ратавацца шу-
каючы адпружання ўзаемадчынень-
няў з Захадам, стварэннем пояса нэу-

тральных дзяржаваў Цэнтральнай Эў-
ропы, якія маглі-б тварыць трэйці аба-
ронны вал. Адсюль іхная ўступлівасць
у справе Аўстрыі, намаганьне нэўтралі-
заваць Нямеччыну, спроба вярнуць
Югаславію да камуністычнага блэку,
адсюль, напаслеледак, іхная згода на
сустрэчу ў Жэнэве.

Савецкая канцэпцыя нэўтралізавань-
ня дзяржаваў Цэнтральнай Эўропы на-
тхнула шчасліваму думкаю заходніх
палітыкаў, якія высунулі плян вольных
выбараў у сатэлітных краінах, вываду
з іх савецкіх войскаў, каб гэтым зволь-
ніць іх ад савецкай апекі. Гэты плян
ударае ў нэўральгічны пункт савецкай
сыстэмы.

Хай нам будзе дазволена зазначыць,
што гэты плян быў-бы значна эфектыў-
нейшы, калі-б ён слягаў і на паняволе-
ных краінах СССР. Дамаганыя вялікіх
магутнасцяў Захаду ад Масквы зволь-
ніць паняволеныя краіны Цэнтральнай і
Ўсходняй Эўропы былі-б вельмі дамаг-
нымі. Высоўваючы іх на Жэнэўскай
канфэрэнцыі, гэтыя магутнасці далі-б
давад, што яны бароняць правы народаў
свабодна пастанаўляць аб сваёй долі ня
толькі тэарэтычна, а й практычна. Та-
кая пастава заходніх магутнасцяў вы-
біла-б з рук Саветаў зброю, якою яны
ваюць супраць вольнага свету, а абяр-
нула-б яе супраць іх самых. Выступ у
Жэнэве ў вабароне панявольненых Ма-
скавою народаў выклікаў-бы глыбокі
вядук ня толькі сярод эўропэйскіх, але
й сярод народаў Азіі, дзе бальшавіцкая
прапаганда дасягае ўспеху, аблудна
прыкрываючыся лёзунгамі антыкалінія-
лізму і нацыянальнага вызвалення.
Міралюбы тон Саветаў — гэта толькі
змена тактыкі, але ня зьмена палітыкі,

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА

ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ .

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUSČYNA“ („VATERLAND“)
Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščyna“ („Das Vaterland“),
(13b) München 19, Schliessfach 69.
Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a.
Цана паза Нямеччынай: ЗША — 15 цэнтаў, Канада — 15 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Вэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасць 15 ам. цэнтаў. Цана лётніцкай поштай у заакаянскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвой-
ныя нумары кацуюць падвойна.

Банкавае konto: Verlag „Bačkauščyna“,
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

ГАЗЭТА Выходзіць РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — Ц А Н А 50 Н. ФЭН.

15-га ліпеня сёлета ў Нью Ёрку ад-
быўся вялікі мітынг, прысьвечаны 2-ой
гадавіне забастоўкі нявольнікаў Варку-
ты. На мітынгу выступіў ўдзельнік вар-
куцкай забастоўкі, амэрыканец ДЖОН
НОВЭЛІ, які праседзеў у савецкіх тур-
мах і лягерах дзевяць з паловай год і
нядаўна вярнуўся у Задзіночаныя Шта-
ты Амэрыкі. Мітынг заслухаў зварот да
вязьняў савецкіх лягераў удавы прэзы-
дэнта Задзіночаных Штатаў, Элеаноры
Рузвэльт, амэрыканскага грамадзкага
дзееца Джоржа Міні, дачкі Льва Тал-
стога, Аляксандры Талстой, цэлага шэра-
гу выдатных амэрыканскіх дзеецаў,
амэрыканскіх і сусветных арганізацы-
яў. На мітынгу бралі слова шмат якіх
прадстаўнікі нерасейскіх народаў, бы-
лыя вязьні канцэнтрацыйных лягераў ў
СССР. Кожны зьвяртаўся да сваіх су-
родзіцаў у савецкай турме народаў на
эразумелай, дарагой ім, матчынай мове.
Дарма што з трыбуны словы гучэлі на бе-
ларускай, украінскай, расейскай, армян-
скай, цюркскай мовах, аднак уся аўды-
торыя была прасякнута адным настро-
ем і жаданьнем данесці слова вольнага
свету да далёкіх суродзіцаў у няволі
ды абнадежць іх вераю, што яны не ад-
ны, што іх адважныя чыны ў часе за-
бастоўкі не прапалі дарма, а сталіся но-
вым стымулам змаганьня за свабоду ся-
род усіх свабодалюбных народаў свету.
Заля аж грывела ад воплескаў, калі
прамаўлялі ўкраінскі сьвятар, армянскі
япіскап, беларускі пісьменьнік, расейскі
катаржанін, былы вязьнэ амэрыканец.
Усе зьліліся ў вадну братнюю сям’ю, ка-
лі асуджалі бальшавіцкае рабоўласьніч-
тва.

Гэты мітынг асабліва цяпер, калі вядуцца гутаркі з прадстаўнікамі рабаў-
ласьнікаў на нарадзе вялікіх свету, на-
бывае вялікае значаньне, як напамін
жывых светкаў пра існаваньне ганеб-
нае сыстэмы прымусовае працы ў два-
ццатым стагодзьдзі. Мітынг прыслужыў-
ца справе змаганьня за свабоду ўсіх на-
родаў і падтрымае надзеі на вызвалень-
не сярод мільёнаў канцлягернікаў у СССР.

якая далей кіруецца да апанаваньня
свету. Дзейнасць п’ятых калёнаў у
вольным свеце і пакт 1955 году, падпі-
саны ў Варшаве, раскрываюць плян
бальшавіцкай стратэгіі.

Дацяпер заходні свет перабывае ў
стане дэфэнзывы, баронячыся супраць
закідаў бальшавіцкай прапаганды. Апош-
няя пара павесіць супраць Крэмля аба-
ронную акцыю спосабамі афэнзывы на
іхнай тэрыторыі, выкарыстоўваючы не-
задавальненне панявольненых народаў. Жэ-
нэўская канфэрэнцыя дае добрую наго-
ду вывесці на дзеньнае святло савецка-
бальшавіцкі каліянілізм і імперыялізм,
які ёсць галоўнаю прычынаю напру-
жанняў ў міжнародных дачыненнях.

Хочам верыць, што Жэнэўская канфэ-
рэнцыя будзе паваротным пунктам у
змаганьні вольнага свету супраць ка-
муністычнай агрэсіі. Заходнія вялікія
дзяржавы сваімі спэктакularнымі вы-
ступамі на канфэрэнцыі могуць паваж-
на захістаць маральна-палітычныя па-
зыцыі Саветаў і падняць дух народаў,
якія за зязлезнаю заслонаю бесьперапын-
ку змагаюцца за сваё нацыянальна-
дзяржаўнае існаваньне, баронячы аснаў-
ныя прыныцы правы і свабоды. Толькі
гэтым шляхам можна-б забясьпечыць
мір у свеце.

Прыймце выражэньні прадэўзай да
Вас пашаны.

За Раду
Беларускай Народнай Рэспублікі:
Мікола Абрамчык
Прэзідэнт
Вінцэнт Жук-Грышкевіч
Сябра Рады
За Выканальны Ворган
Украінскай Нацыянальнай Рады:
С. Сазонцеў
Старшыня
С. Доўгаль
За Кіраўніка Рэсарту Замежных Спраў.

А вось тэкст звароту беларускага
прадстаўніка на згаданым мітынгу, бы-
лага вязьня Сібірскіх і Байкала-Амур-
скіх канцэнтрацыйных лягераў, бела-
рускага пісьменьніка і навукоўца, Ула-
дзімера Глыбіннага:

Мы, Беларусы, былыя нявольнікі са-
вецкіх канцэнтрацыйных лягераў, віта-
ем гэты сход з нагоды другіх угодкаў
забастоўкі палітычных вязьняў у Вар-
куце разам зь беспасярэднімі ўдзельні-
камі яе, жывымі вистунамі, што прыне-
слі вольнаму свету весткі аб непера-
можным імкненьні панявольненых баль-
шавізмам народаў да свабоды.

Нашы сэрцы асабліва радысна забілі-
ся ў унісон, калі мы пачулі яшчэ адно
красамоўнае свечтаньне таго, што жы-
ве і будзе жыць адвечная прага да во-
лі ў людзей на савецкай катарзе. Пра-
мэтэжы агні ня толькі ня згаслі ў сэр-
цах панявольненых і прыніжаных людзей,
але яны пры кожнай нагодзе зырка
ўспыхваюць і асьвятляюць па-новаму
шляхі, што вядуць да запаветнае мары
зламаць турму народаў, за кратамі якое
снаныя пакутне цэлы сыяг эўрапэйскіх
і азіяцкіх народаў.

Гораічны чын Варкутаўцаў нагадаў,
што чалавек заўсёды і ўсюды, а ў ня-
волі асабліва, шукае выхаду зь цемры
да святла, прагне справядлівасці.

У сувязі з сьляўным заманіфэстань-
нем Варкутаўцамі імкненьня да свабо-
ды мне прыгадваюцца факты змагань-
ня з тыраніяй ГПУ—НКВД ў Байкала-
Амурскіх лягерах на Далёкім Ўсходзе
ў 1934—1935 г. г. Там, праўда, не дайшло
да такога высокае формы арганізаванага
ўсеагульнага пратэсту, як гэта мела
месца ў часе Варкуцкай забастоўкі. Але
і там, яшчэ ў трыццатых гадох, вязьні
знаходзілі шмат формаў пратэсту. Наў-
суперак пагрозе ўв’язьнення ў ізалята-
ры і заўсёднаму нагляду Трэйці Часці,
людзі хапаліся за кожную магчымасьць
пратэсту супраць тыраніі ахоўнікаў ля-
гернага рэжыму. Яны індывідуальна
адмаўляліся ад выхаду на працу, каб
не праводзіць патрэбныя для рэбудовы
ваеннай могутнасці бальшавіцкай ім-
перыі другія шляхі ўздоўж чыгункі і
Байкала-Амурскую чыгункавую магі-
страль на Поўначы ў раёне вечнай мер-
златы. Лягернікі байкавалі прапаган-
довыя зборышчы, склікалі «выхоўні-
камі» зь ліку крыміналістых і бытавікоў.
Індывідуальныя пратэсты супраць пры-
мусавой працы часам выяўляліся ў све-
дамым пашкоджаньні ўласнага цела, каб
толькі як-небудзь ухіліцца ад штодзён-
най працоўнай катаржанай павіннасці.
Сярод палітычных вязьняў заўсёды жы-
ло непераложнае імкненьне да свабоды.
Гэта фактычна быў цвёт і краса народаў,
самая разражлівая і актыўная іх частка.
Яна й трапіла ў лягер за магчымасьць
крытычнага настаўленьня да савецкае
ўлады і ўяўляла сабой небясьпечную
выбуховую сілу, здольную да рашучага
змаганьня супраць узурпатарскага рэ-
жыму.

У Варкуце гэтыя закладзеньня ў душы
кожнага савецкага палітычнага вязьня
пачаткі ў сваім разьвіцці дасягнулі на-
рэшце найвышэйшага ўзроўню арганіза-
ванага пратэсту, перад якім здрыгануліся
навет самыя заўзятыя лідэры зьнена-
віджанага рэжыму ў васобе служкаў
МВД.

Прыклад змаганьня Варкутаўцаў зья-
віўся натхняльным і абнадзейваючым
ня толькі для нявольнікаў савецкай ка-
таргі, але і для кажнага змагара за сва-
боду народаў. Ён пераканаўча давеў
свету, што к’яраз там, сярод няшчас-
ных нявольнікаў, сыплюць, мужуюць і
вырабляюцца сьведамасцяй і чынамі
далакопы бальшавіцкае сыстэмы. Пры
першай нагодзе сярод іх можа вылучыць-
ца новая пляяда актыўных змагароў,
якія змогуць паскорыць заламаньне су-
часнай рабаўласьніцкай сыстэмы.

Вось чаму Варкуцкая забастоўка буд-
дзе заўсёды свечтам свабоды, зыркаю
паходзію ў змаганьні за вызваленьне
панявольненых, заклікам і натхненьнем
для ўсіх, хто прагне сонца свабоды, роў-
насьці й братэрства паміж народамі.

Шляхі беларускіх дзяцей ў апошнюю вайну

(Працяг з № 29)

Нізі БНП

Пачынаючы прыблізна ад канца ліпеня 1944 г. у Нямеччыне значна павесяле-ла (для нас, ясна): калі перш тут былі олькі Беларусы ў г. зв. «остаўскіх ля-ерах» бы тыя, што працавалі на фэр-тах, а, такім чынам, рухі як адных, так другіх паза працай былі абмежаваныя, чык затое цяпер раптам зьявіліся тут насы Беларусы, якія і з «маршбэфэля-мі» і бязь іх, з мэтай і бяз мэты, езьдзілі і аднаго канца Нямеччыны ў другі, за-таўняючы ўсе куткі гэтага краю. Калі перш сустрэць Беларуса паза лягерам ці фабрыкай было даволі цяжка, дык ця-пер можна было наткнуцца на свайго земляка амаль даслоўна на кожнай стан-цыі, у кожным мястэчку. У гутарцы з такім суродзічам пасяля першага стан-дартнага пытаньня «Адкуль з бацькаў-шчыны?», пачыналіся даведніцкія пы-ганьні тыпу «Ці ня сустракалі вы часамі «Х»? «Ці ведаеце «У» зь Менску ці Сло-німа»? і г. д., і г. д.

Паявілася ў Нямеччыне гэтым часам і група людзей, якія выкарыстоўвалі ўсе магчымасьці, каб як найбольш езьдзіць зь месца на месца ўсюды, дзе толькі мо-жна было сустрэць Беларусаў. Яны ад-нак езьдзілі зь ясна акрэсьленай мэтай. Гэта былі лучнікі і сябры падземнай Беларускай Незалежнай Партыі (БНП). Яны пашыралі ўсюды сьрод сьве-дамых і патрыятычна настроеных Бела-русаў бюлетэнь свае партыі. Я ня ве-даю, ці хто-небудзь з капэўскіх ці дэ-саўскіх кіраўнікоў моладзі належаў да БНП, факт толькі, што літаратура гэтае партыі чыталася як у Капэне, так і ў Дэсаў. Зразумела, такога характару лі-таратура не магла чытацца ў прысут-насьці дзяцей, а дзеля таго прыходзіла-ся ў такіх выпадках з гэтым хавацца.

Але затое паасобныя ірэ ці чэмы зь бю-летэню БНП распрацоўваліся, прытар-ноўваліся да ўзроўню дзяцей ды пада-валіся ім у форме практыкаваных па-трыятычна-ўздаваўчых гутарак.

Малыя «панічы» ў новых касцюмах. Не памятаю ўжо, адкуль прыйшло па-ведамленьне, з Бэрліну ці адміністрацыі лягеру, што ёсьць магчымасьць атры-маць для дзяцей цывільную новую во-пратку. Адна толькі тэхнічная нявыгада была пры гэтым: аказалася, што гэтая вопратка знаходзіцца не ў нейкім скла-дзе ў Дэсаў, але... ў Лодзі. Адтуль, у су-вязі з франтовымі падзеламі Немцы вы-возяць склады матар'ялаў і вопраткі, а ў гэткай сытуацыі можна й нам скары-стаць. Атрымаўшы належныя дакумэн-ты выбіраецца туды Міхась С. і Ігнат III. Мінае колькі дзён, а ад іх ніякае ве-сткі. Дзеці, якія ўжо загадзя чэпчыліся атрымленьнем новае вопраткі, пачынаюць хутка сумлявацца, што наагул з гэтага нігось выйдзе. Сумляемся і мы самі. Мінае яшчэ некалькі дзён. Аж вось рап-там у лягер зьяўляюцца нашыя вы-сланьнікі радасныя і з трыюмфальным выглядам.

На запасовых рэйках, ня вельмі далё-ка ад лягеру, стаіць запылбаваны та-варны вагон. Адчыняем яго — і вачом ня верыцца: ледзь не да самай столі за-пакавана дзіцячымі касцюмамі. Усё но-вае зь іголкай. Цэлае паабедзьдзе займа-еся перавожааньнем гэтых скарабаў у ма-мезын.

Выпытваем нашых высланьнікаў, як ім удалося здабыць цэлы вагон і такое першараднае вопраткі. Аказваецца, у Лодзі пануе такі балаган, што, маючы крыху спрыту, можна рабіць самыя фантастычныя рэчы.

Пасяля нейкага часу дзіцячая маса мяняе свой выгляд. Аднолькавага ко-леру й крою СБМ-айская ўніформа рабіла дагэтуль зь дзяцей нейкую супрільную, бескалёрную, зблякаваную масу. Цы-вільныя-ж касцюмчыкі, розныя як кроем так і колерам, унеслі суды ней-кую больш свабодную і вясёлейшую ат-масфэру. Тым больш, што сваёй якась-ці гэта была вопратка, якой дзецям напэўна яшчэ ніколі ў жыцьці ня пры-шлося насіць. А зь якой акуратнасьцяй і пільнасьцяй сачылі яны за ейнай чы-сьцінёй ды вастрынёй кантаў на порт-ках.

МЭМАР'ЯЛЬНАЯ ДОШКА Я. КУПАЛУ ў ЛЕНИНГРАДСКІ

«Зьвяззда» з 28. 6. 55 паведамляе: «Гэ-тымі днямі на доме № 45 па 4-й лініі Васьільеўскага Вострава, дзе ў свой час жыў Я. Купала, па ўрачыстых абста-інах ўстаноўлена мэмар'яльная дошка. На белым мармуры з барэльсфам пазьгі напісана златам: «У гэтым доме ў 1909 —1913 г. г. жыў народны паэта Белару-сі Янка Купала (Іван Дамінікавіч Лу-цэвіч)».

«На мітынгу (ладжаным з гэтае наго-ды) выступіла ўдава паэты В. Луцэвіч. Яна гарача дзякавала за ўвагу, якую ленинградцы ўдзяляюць памяці Янкі Купалы».

Адведзіны з цэнтру

Гэта самая няпрыемная, што можа здарыцца ў лягеры. Ужо за тыдзень трэ-ба рыхтавацца, рэпэтаваць прывітаньні, трэба, каб лягер запраўды зіхцеў паня-мецку. Адным словам, прыйшлося папра-цаваць і самім, і намучыць дзяцей.

І вось нарэшце прыехалі яны: Галоў-ны кіраўнік СБМ-у на Нямеччыну сп. Б., сп. Мэнціль з аддзелу моладзі пры Ўсходнім міністэрстве ды яшчэ нейкія тыпы і афіцыйльны рэпартэр Ўсходняга міністэрства. Прыглядаліся яны да за-няткаў нашых дзяцей, ставілі пытаньні, як ім паводзіцца ды наагул былі ўсім задаволеныя. Дзеці-ж, і мы таксама бы-лі найбольш задаволены, калі яны на-рошце ад'ехалі. Трэба сказаць аднаж, што гэтая візыта мела і свой дадатны бок: мясцовае нямецкае кіраўніцтва зь яшчэ большай павагай адносілася да гэтых дзіўных, незалежных ад яго Weissruthen, якіх зь вялікім шумам наведваюць навет высокія ўрадаўцы Ўсходняга міні-стэрства.

У «Крывію»

У канцы жнівня загадам з Бэрліну паасобныя кіраўнікі й кіраўнічкі пача-

(Працяг будзе)

А. ГАЛУБІЦКІ

Крэмлёўская фінансавая палітыка й золата

Яшчэ перад кастрычнікай рэвалюцы-ай Ленін заўсёды запэўніваў, што пасяля прыходу да ўлады камуністых у Расеі ў сацыялістычным грамадзтве значэньне золата, як мэталёвай базы грашовай сы-стэмы, будзе зьведзена на нішто. Ён ішоў навет так далёка, што абяцаў у хуткай будучыні на столькі знішчыць значэньне золата ў сацыялістычнай гра-мадзкай сыстэме, што пераможная ка-муністычная партыя золата будзе ўжы-ваць не як цэннасьць ці спосаб адзоды, але на рэчы зусім праражчаныя і зусім зруйнае даўную магучнасьць золата. Ле-нін прарочыў у блізкай будучыні золата выкарыстоўваць для спэцыфічнага ўла-джаньня туалетаў.¹⁾

Калі расейскія камуністы на чале зь Лёнінам захапілі ўладу ў Расеі, дык ху-тка выявілася, што ім не пад сілу весці змаганьне супраць ролі золата, як до-сць вялікага вымерніка цэннасьці і ў выніку гэтага агульна вызнанай ягонай ролі, як сьветных грошаў. З таго часу, бадай 40 год, камуністычная ўлада Крэ-мля ўпорыста змагаецца не за зьменьшан-не ролі золата, а за то, каб яго мець найбольш. Мроі Лёніна вельмі хутка разьвіліся, як прыемыны для яго сон. Не дапамагла спроба перайсьці на не-пасрэдны прадуктабмен. Савецкі фін-ансісты А. Юроўскі гэтак ацэньвае гэ-ную спробу: «Перашкоды палягалі ў тым, што, папершае, бесканечна цяжка было ўстанавіць вялізарны лік колькас-ных адносінаў, які гледзячы на тое, што ў тых часы пытаньне якасьці тавару ўважалася другарадным, і, падругое, у тым, што для гандлю неабходная была сустрэча прадаўца і пакупца, якія маглі задаволіць адзін другога».²⁾ Потым спроба ўвесці «таварны рубель», г. зн. «Трэд» на працягу поўгоду была адкіну-тая, як нефэктыўная.

К канцу ваеннага камунізму для Крэ-мля сталася ясным, што пункт гледжань-ня галоўнага камісара Народнага Банку Спундэ, які быў выказаны ім яшчэ ў травені 1918 году, ёсьць адзіна магчы-мы для камунісых Масквы. Спундэ прапанаваў наступнае: «Заданьнем са-вецкай улады ёсьць перайсьці да папяр-роза-грашовага абегу. Усе цінныя мэ-талі пры такім абегу робяцца звычай-ным таварам, які будзе служыць фон-дам для разьлікаў з заграніцай».³⁾

Дык сфармуляваная Спундэ савецкая валютная палітыка ёсьць тэй асноўнай фінансавай ідэяй, якая потым рэаліза-валася Саветамі на працягу далейшых гадоў савецкага панаваньня. Навет леп-шыя часы НЭП-у ў запраўднасьці ня робяць выключэньня з гэтай агульнай лініі, бо чырвонец, як залатая манэта, ня быў пушчаны ў вабег.

Ня цяжка пабачыць, што Саветы сы-стэму папяровых грошаў выкарысталі для вызыску сваіх падданых і асабліва мелі й маюць у гэтых дачыненнях вя-лікі эфэкт, калі з 30 гадоў перавялі курс папяровага рубля на нутраным рынку на сыстэму чатырох яго курсаў.

Але другая часьць валютнай палітыкі Саветаў — награмаджаньне дарагіх мэ-талюў і асабліва золата, паказалася вель-мі цяжкаю праблемаю, якая ўвесь час вымагала ад Крэмля найбольш розных і суровых захадаў. Прычынаў гэтага бы-ло ня мала, і варта над імі затрымацца больш менш дакладна.

Перад Першай Сьветнай Вайною ца-рат меў досыць паважныя запасы зола-та ў падвалах Дзяржаўнага Банку. Па-водля некаторых дадзеных, гэтыя запасы аблічваліся ў два мільярды рублёў паводля парытэту ў золале 1 рубель = 0,77423 грамаў шчырага золата. Іншыя

лі накіроўвацца ў школу «Крывія», што знаходзілася каля Майнінгэн у Турынгіі. Аб гэтай школе ў будучыні будзе гавя-рыцца асобна.

Туды накіроўваліся пасяля й здаль-нейшыя дзеці — хлопцы й дзяўчаты. Адтуль яны ўжо выходзілі калі ня кі-раўнікамі, дык прынамя іхнымі заступ-нікамі.

Туды вось прыйшлося паехаць Міхась С. і мне. Не хацелася пакідаць свае гру-пы, зь якой ужо моцна зжыўся.

Раіцай я сабраў хлапцоў свае групы, каб на разьвітаньне сказаць ім пару сло-ваў. «Смаленскі Мішка», хоць і не нале-жаў да гэтае групы, зьявіўся таксама. «Дрэнь дзела, спадар кіраўнік, хто ведае, калі пабачымся. Вы-ж толькі пішэце да нас...» — сказаў ён ціха і паважна, што ў яго рэдка здаралася. Некалькі хлапцоў прасілі дазволу паводзіць нас на стан-цыю. Тут далучыліся да нас яшчэ два кіраўнікі з Капэну, што таксама ехалі ў «Крывію». З хлапцамі, што адводзілі нас на станцыю, мы разьвіталіся не як зь дзецьмі, якімі нам даручылі апекавацца, але як з роднымі братамі.

(Працяг будзе)

А. ГАЛУБІЦКІ

журналістых з польскімі варшаўскімі карэспандэнтамі, што наладзілі ў ДOME Прэсы свой «дзень незалежнасьці». Ней-кі польскі эмігранцкі журналісты, бача-чы оргію, голасна крыкнуў з балькону: «Гэтая вышійка куплена крывёй прагну-чых волі Палякаў!» Покуль агенты ахо-вы й парадку сілай вывелі гэтага «няве-лівага гасьця», ён змог яшчэ мацней крыкнуць: «Гэты банкет зьяўляецца аб-разаі прэсывольнага сьвету, таму што ў Польшчы вольная думка пазьверску прыгнятаецца». Цікавая рэакцыя пры-сутных на гэты ўчынак. Адныя працяг-валі далей піць віскі, іншыя-ж пратэ-ставалі супраць таго, што іхны калега быў сілай выдалены.

Як вядома, канфэрэнцыя пачалася ў вельмі «прыяцельскай і радаснай атма-сфэры». Нашыя скептычныя заўвагі ка-легам па пару прыймаліся зь недаверам. Аднак-жа, калі пасяля некалькіх дзён безрэзультатнасьць канфэрэнцыі пача-ла зарысцоўвацца, не адзін з гэтых па-пярэдных аптымістых задаваў нам шмат разоў надакучлівыя пытаньні: «Чым-жа, па-вашаму, усё гэта можа закон-чыцца? Вы-ж лепш павінны ведаць расейскага сфінкса, расейскую натуру». Гэтыя пытаньні пасыпаліся асабліва та-ды, калі канфэрэнцыя зайшла ўжо ў тупік і пагражала закончыцца фіяскам.

той царскай манэты, што за 10 залатых рублёў плацілі толькі 9 рублёў 50 капе-ек папяровымі чырвонцамі. Гэтае ціка-вае і вельмі рэдкае ў гісторыі валют зьявішча мела сваю прычыну ў войст-рай патрэбе нэпманаў прадаць свае за-пасы залатых манэт для вядзеньня справы, якую можна было фінансаваць толькі папяровымі чырвонцамі, а ня царскаю залатою манэтаю, якая ня бы-ла ўзаконеным сьродкам плачэньня.

Ня цяжка было назіраць, як на ва-лютных чорных базарных біржах тай-ныя агенты фіндзделу скуплівалі для дзяржавы царскія залатая манэты за папярковыя чырвонцы. Цяжка навет прыблізна сказаць, колькі золата было такім спосабам прыбыдна камуністыч-най дзяржаваю, але ў кожным выпадку справа выглядала так, што Крэмль фак-тычна ня толькі ня пусьціў у вабег за-латога чырвонца, але пры грашовай рэ-форме якуюсь колькасць золата за па-пярковыя чырвонцы прыдбаў для дзяр-жавы.

Такім спосабам у пачатках НЭП-у Са-веты якуюсь часціну золата адабралі ў сваіх падуладных. Але Крэмль ужо ў канцы перыяду НЭП-у выдаў спэцы-яльны і тайны дэкрэт аб ужыцці заха-даў дзеля сьцягваньня валюты і іншых цэннасьцяў у касу Дзяржаўнага Бан-ку.⁴⁾ Гэтая пастанова спрычынілася да застасаваньня аж двух асаблівых сілы й жорсткасьці мэтадаў адабраньня зо-лата ў насельніцтва, а пайменна: 1) Арышты асобаў, у якіх, на думку НКВД, магло быць золата, і трыманьне іх у ка-мэрах разам з крымінальнымі праступ-нікамі да таго часу, пакуль арыштава-ныя асобы ня скажучь, дзе схаванае іх-нае золата. У той час па ўсім СССР турмы былі перапоўненыя такімі вязь-нямі, і гэтак цягнулася гады два. Такія ўв'язьненыя грамадзян СССР называлі хваробаю на «залатуху». 2) Калі на «за-латуху» перахварэлі ўсе ахвяры, якіх намяціла НКВД, крэмы «Торгсіну», што раней абслугоўвалі выключна чужнікоў, пачалі прадаваць галадаючаму насель-ніцтву прадукты за золата, серабро й дарагія каменныя па цнах золата і пра-дуктаў да Першай Сьветнай Вайны. «Торгсін» прыпыніў сваю дзейнасьць толькі тады, калі ягоня апэрацыі ста-ліся вельмі малымі.

На колькі былі эфэктыўнымі гэтыя два спосабы прымысць насельніцтва здаць золата дзяржаве, можна бачыць з таго, што навет Молатаў сказаў: «По-руч з тым дабываньне золата ў СССР разам з прыплывам ад «Торгсінаў» зболшылася за 4 гады (1932 па 1935) ў 6 разоў».⁵⁾ Звычайна Молатаў ня ўспом-ніў пра «залатуху» і пра тое, што «Торгсін» за золата прадаваў ня чужын-цам, а галадаючаму насельніцтву. А як-раз гэтыя два захады далі найбольш зо-лата для Крэмля, бо яны былі значна прасьвейшыя і шмбчэй дзеючыя, чымся разбудова золатадабывальнай прамысло-васьці.

Можна ўважаць, што з закрыцьцём «Торгсіну» ў 1936 годзе Крэмль у васа-ўным прыпыніў свае захады адбіраньня золата ў насельніцтва, бо меў уражань-не, што апэрацыі былі такія эфэктыў-ныя, што ў насельніцтва мала чаго аталася з золата й серабра — у манэце і вырабах.

Нашае цьверджаньне, што Масква пад ціскам цяжкага эканамічнага кры-зысу і напружаньня ўнутры краіны пайшла, і далей пойдзе, на доўгія, утом-ныя й бесплодныя канфэрэнцыі, знахо-дзіла потым у цывярозых зразумленьне.

Расейцы да канца рабілі прыемныя й вясёлыя міны, і то навет тады, калі адна Французка ў часе іхнага прэзду на канфэрэнцыю ў палац Лігі Нацыяў пе-рарвалася праз ланцуг аховы й кінулася да машыны каб перадаць напісаную ёю просьбу расшукчы запалоненага ў СССР ейнаго мужа.

Характэрна, што Расейцы ўсякімі спо-сабамі ўнікалі свабоднага выказваньня, баяліся падсунутых мікрафонаў і заўсё-ды з усмешкай закрывалі іх далонямі, каб ня пусьціць непатрэбнага ці не-асьцярожнага слова. Так рабіў Булга-нін і Хрушчоў, што граў на канфэрэн-цыі ролю «дзядзі», так захоўваўся й маршал Жукаў, што быў прывезены на канфэрэнцыю «як стары прыяцель» Ай-зэнгаўэра.

Трэба аддэміць, што цэлы шэраг эмі-гранцкіх арганізацыяў і эгзыльных ура-даў выслаў канфэрэнцыі свае мэмаран-думы адносна палажэньня сваіх наро-даў пад камуністычным ярмом. Іншыя паслалі сваіх прадстаўнікоў з такімі мэ-марандумаў ў Жэнэву. Але шматлікія ня ўлічылі тых абставінаў, што разроз-неныя выступленьні заместа карысьці прыносілі толькі шкоду, дзе праблемы паасобных народаў зусім ня браліся наўвагу і не маглі знайсці зацкаўле-насьці ў атмасфэры абмеркаваньняў цэ-лых камплексаў розных пытаньняў. І тым больш сустракалі жывы водгук тыя, што якраз выступалі ў вабароне праблемы панаволеных камунізмам на-родаў у цэлым, не ўваходзячы ў дэталі пытаньняў, што адносяцца да паасобных народаў. Гэта сустракала зацкаўленьне сьрод прадстаўнікоў Захаду і заходніе прэсы, а адначасна сьветчыла аб друж-ным саадарным выступе ўсіх прыгне-чаных народаў.

Пры гэтым дасьветчаньне гаворыць аб тым, што ўсякія і навет найлепшыя мэ-марандумы пасланыя поштай адрасатам няўлічана застаюцца ў розных шафах і не зьяўляюцца на сьвет, а асабіста ўру-чаны мэмарандум ды пасяля гэтага пад-стаўлены вольнай прэсе і шырока рас-паўсюджаны можа мець зацкаўленьне й водгук.

Перад намі, бяссумлеву, яшчэ цэлы шэраг розных канфэрэнцыяў, на якіх трэба ізноў заўсёды зьвяртаць увагу на праблему панаволеных камунізмам на-родаў, на іхнае жажлівае паложаньне пад балышавіцкім ярмом. Але ня толькі Захаду, але й нам, прадстаўніком паня-воленых народаў, належыцца таксама вучыцца на ўдачах і памылках нашае акцыі ў змаганьні за вызваленьне на-шых панаволеных краёў.

Г. В.

Да ўвагі нашых карэспандэнтаў і дапішчыкаў

Рэдакцыя «Бацькаўшчыны» гэтым зьвяртаецца да некаторых сваіх карэ-спандэнтаў і дапішчыкаў з настойлівай просьбай адносна прысланых да друку матар'ялаў, а менавіта:

- 1) Просіцца падрыхтоўваць рукапісы па магчымасьці на кірылічнай машын-цы, каб эвэнтуальна іх можна было ад-разу здаваць у набор.
- 2) У кожным выпадку просіцца пісаць рэдка, г. зн. праз адзін радок, пакідаю-чы гэтым месца для рэдакцыйных па-правак.
- 3) Пісаць просіцца толькі на адным боку паперы з шыракаватым (прыбл. 4—5 см.) адступам зь левага боку.

Прытрымоўваньне гэтых заўваг аблег-чыць у значнай меры працу рэдакцыі, а таксама пазбавіць яе ад прыкрасе ка-нечнасьці адкідаць некаторыя дапіскі дзеля іхнага надбайнага афармленьня.

З пашанай

РЭДАКЦЫЯ

- ¹⁾ «Большая Советская Энциклопедия», т. 17, бач. 155.
- ²⁾ А. Юровский. «Денежная политика СССР», бач. 131.
- ³⁾ «Денежный обег и кредит в России». Москва, 1914—1921, бач. 447—8.
- ⁴⁾ А. Д. Гусакон и И. А. Димшиц. Де-нежный обег и кредит СССР». Держфин-отдел, 1951, бач. 76.
- ⁵⁾ С. У. 1929 г., пар. 38, бач. 292.
- ⁶⁾ В. М. Молотов. «Доклад о работе правительства 7-му с'езду Советов», 1935, бач. 23.

(Заканчэньне ў наступным нумары)

Веснавая сяўба на Беларусі

Сёлета веснавая сяўба праводзілася на Беларусі, як і ў іншых частках Савецкага Саюзу, у ўмовах значнай змены структуры пасеўных плошчаў. Гэтая зьмена была выклікана неабходнасцю даць месца 400 тысячам гэктараў пад кукурузу пры пашырэнні пасеваў бульбы, лёну, цукровых буракоў.

У сувязі з гэтымі вялізарнымі задачамі падрыхтоўка да веснавой сяўбы ў БССР вялася асабліва старанна. Яшчэ 23 сакавіка сёлета ў Менску адбылася рэспубліканская нарада работнікаў сельскай гаспадаркі. Даклад «Аб мерапрыемствах па павялічэнню вытворчасці і здачы дзяржаве сельска-гаспадарчай прадукцыі калгасамі і саўгасамі БССР» зрабіў старшыня Савету міністраў БССР Мазураў. Адзначыўшы поспехі ў мінулым годзе і аб перавыкананні плянаў здачы дзяржаве бульбы і лёну, Мазураў сказаў, што сельская гаспадарка «ўсё яшчэ вядзецца на нізкім узроўні і не забяспечвае неабходных запатрабаванняў народнай гаспадаркі БССР». Большасць калгасаў і саўгасаў збіраюць яшчэ вельмі нізкія ўраджай збожжавых культур.

Апрача гэтай параднай нарады, 5-6 красавіка адбылася гэтак сама ў Менску яшчэ рэспубліканская нарада спецыялістых сельскай гаспадаркі. Значная частка дакладу міністра сельскай гаспадаркі БССР Касыцюка была прысвечана выкананню пляну сяўбы кукурузы і пашырэнню пасеваў бульбы, лёну, махоркі, цукровых буракоў.

Варта яшчэ застанавіцца на выступленні сакратара ЦК камуністычнай партыі Беларусі Патолічова. На сходзе камуністых, якія абраныя ў Менскай і Маладэчанскай вобласці на пасадзі старшынь калгасаў, Патолічаў сказаў:

«У мінулым годзе было засеена 48 тысяч гэктараў кукурузы і ў большасці калгасаў атрымана добры ўраджай. У гэтым годзе мы павінны пасеяць на зерня ня менш 300 тысяч гэктараў і поўнасьцю забяспечыць высокі ўраджай; 70-100 тысяч гэктараў кукурузы павінна быць засеяна на зялёны корм жывёле». («Советская Белоруссия» 11. 5. 1955).

Гаворачы аб сяўбе лёну, Патолічаў адзначыў, што трэба прыняць захады, каб лён стаў на Беларусі вядучай культурай, якой зьяўляцца бавоўна ў Сярэдняй Азіі. Дзеля вырашэння гэтай задачы ў гэтым годзе пасевы лёну павінны быць павялічаныя на 81 тысячу гэктараў. Да рэчы трэба адзначыць, што ў 1932 годзе было занята 279 тысяч гэктараў лёну бяз вобласцяў Заходняй Беларусі. Такім чынам плошчы пад лёнам яшчэ не дасягнулі даваеннага часу.

Сёлета пад вядучыя культуры на Беларусі павінна быць засеяна:

Бульбы . . . 1 мільён гэктараў,
Кукурузы . . . 400 тыс. „
Лёну 260 „ „

У мінулым годзе веснавая сяўба на Беларусі была ў васноўным закончана да 1 чэрвеня. Сёлета на гэты тэрмін заставалася пасеяць яшчэ значныя плошчы ўсімі культурамі. Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР у вагледзе веснавых палявых работ на 25 травеня прымушана было прызнаць становішча зь сяўбай кукурузы пагражаючым і палічыла неабходным:

«Прыцягнуць на сяўбу кукурузы максімальную колькасць калгаснікаў, работнікаў і служачых прадпрыемстваў, вучняў сярэдніх і сямігадовых школаў» («Советская Белоруссия» 28. 5. 1955).

Па дадзеным на 5 чэрвеня толькі ў двух раёнах Беларусі калгасы нібы закончылі сяўбу яравых культур. Коханаўскі раён Віцебскай вобласці трытарыяльна ня звязаны з Жабніцкім раёнам Берасцейскай вобласці і псіпех іх зьяўляецца выпадковасцю.

Адначасна з правядзеннем веснавой сяўбы, прыходзіцца вырапляць хібы сяўбы восенню. Як адзначае «Советская Белоруссия», у шмат калгасах выяўлены «значныя плошчы рэдкай сяўбы, а таксама шмат пагібелі пасеваў азімых культур». Міністэрства сельскай гаспадаркі патрабавала, каб калгасы засеялі гэтыя плямы грэчкай, просам і кукурузай, і не паменшыць агульных збораў збожжа.

Наколькі зацягнулася веснавая сяўба на Беларусі, паказвае прыведзеная параўнальная табліца выканання пляну сяўбы на 1 чэрвеня 1954 і 1955 г.г. у працэнтах:

	Усе яравыя	Кукуруза	Бульба	Лён
Берасцейская вобласць				
1955 г.	75,6	78,8	68,9	94,6
1954 г.	93,0	—	95,7	89,8
Менская вобласць				
1955 г.	68,5	64,4	64,5	92,4
1954 г.	87,8	—	95,4	110,0
Горадзенская вобласць				
1955 г.	67,9	63,3	41,9	93,7
1954 г.	89,3	—	81,2	91,9
Віцебская вобласць				
1955 г.	65,0	49,3	50,2	82,1
1954 г.	91,9	—	70,6	96,5
Гомельская вобласць				
1955 г.	72,7	81,3	81,8	99,9
1954 г.	82,8	—	97,1	100,5
Магілёўская вобласць				
1955 г.	62,0	66,2	46,2	90,6
1954 г.	79,5	—	77,7	89,1
Маладэчанская вобласць				
1955 г.	47,7	28,1	27,6	38,7
1954 г.	88,5	—	73,8	91,8

Фізычнае ўздаванне належыць да вельмі важных уздаваўчых момантаў. Гэтую праўду бальшавікі ўямілі з самага пачатку і «знацыяналізаванай» фізкультурай здабылі найлепшы ключ ня толькі фізычнага развіцця моладзі, але — і гэта для іх найважнейшае — для кантролю ў накіроўвання ейнага ідэалагічнага росту.

Кажнаму з нас вядомы пацяг моладзі да спорту і гульняў — да спартоўніцтва, да змаганьня, да выяўлення свайго спрыту, сілы, маладосці. Рыса гэтай характэрная моладзі наагул, ну і пэўна-ж, у ніякай меры не пазбаўлена яе і моладзь беларуская.

Спорт на Беларусі заўсёды карыстаўся вялікай папулярнасцю, хоць часта ўмовы для ягонага развіцця былі надзвычай цяжкія. Адной з найбольшых перашкодаў былі матар'яльны цяжкасці жыцця беларуска моладзі. Змушаная з самых ранніх год займацца непаспільнай фізычнай працай, яна трапіла ўсе аб'ектыўныя магчымасці кляпацца ад сваёй фізычнай культуры. Да гэтага часта даходзілі й даходзіць момэнты характару палітычнага, калі з-за пачуцця варажасці да акупантаў калгасам моладзь адмаўлялася ад усялякага ўдзелу ў арганізацыйным жыцці, а праз гэта часта і ад удзелу ў жыцці фізкультурным.

З усіх дасюлешніх палітычных рэжымаў на Беларусі бальшавікам удалося найшырэй і наймацней укараніць фізкультуру і спорт ў беларускім насельніцтве. Сталася гэта дзеля таго, што бальшавікі ўмеюць выкарыстоўваць псыхалогічныя момэнты моладзі для адпаведнага палітычнага ўздавання, а таксама і таму, што кіраўніцтва фізкультурным і спартовым жыццём ляжыць у руках дзяржавы, якая ў гэтай

Патрэбна адзначыць, што веснавая сяўба сёлета мала таго што надзвычайна зацягнулася, захавала і ўсе недахопы мінулых гадоў. Тыя-ж шматлікія прастоты трактароў з прыгнаных тэхнічных недакладнасцяў, дрэнная, а часта проста нягодная апрацоўка палёў. Шмат кукурузы і бульбы ня ўзыйшло. На кукурузных і бульбяных палёх шмат голага поля.

«Выпадкі няўзыходных гнёздаў бульбы ў выніку дрэннай якасці насення і недахопаў у арганізацыі пасадкі ў некаторых калгасах дасягаюць дзесяці і больш працэнтаў. Гэта напэўна будзе заметная ўтрата ўраджая» («Сельское хозяйство» 12. 6. 1955).

Такая-ж незадавальняючая якасць сяўбы кукурузы, калі ня горшая: «У некаторых гнёздах кукурузы выяўлена згінуўшае насенне. У шэрагу калгасаў Камянецкага раёну Берасцейскай

вобласці на палёх выгінула да чвэрці ўсіх гнёздаў. Прыкладна такое становішча ў шмат якіх калгасах Горадзенскай і Гомельскай вобласцяў. У паасобных мясцох ранейшая сяўба дала рэдкай ўсходзі. Таму важна не адкладваць часу цяпер-жа падсеяць і падсадзіць кукурузу. («Сельское хозяйство», 24. 6. 1955).

Тыя-ж шматлікія выпадкі нізкай вытворчасці працы. «Праца пасеўных атрагатаў пачынаецца з 10-11 гадзіны раніцы і канчаецца а 5-6 гадзіне вечара». Не сьпішаюцца трактарысты ўжываць абрыдлага сацыялістычнага спартоўніцтва на вясновай сяўбе:

«Большасць трактароў Клімавіцкай МТС працуе ў адну змену — днём, працоўку трактарысты дзеляць паміж сабою паройну («Советская Белоруссия» 28. 6. 1955).

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Заканчэнне на 6-ай бачыне)

(Закан

Літаратурны Дадатак

Самабытнасьць творчасьці Янкі Купалы

[illegible]

Гэта праўда, што Купала цікавіўся раз-
вяскай літаратурай, але яна ў большай
меры, чымся польскай, ці ўкраінскай. Ён
цікавіўся таксама заходня-эўрапейскімі
літаратурамі, а нават гіндуіскай. Ён пад-
лягаў уплывам усіх гэтых літаратураў,
які кажны глыбокі ў культуры паэта.
Ён вучыўся на чужых літаратурах
гледзець на іх, як на агульна-людскую
скарбніцу культуры і мастацтва; браў
з іх усё тое, што пашырала яго веду
мастацтва паэтычнай тэхнікі, сяродкі
паэтычнага выяўлення. Чужыя уплы-
вы не змянілі беларускай індывідуаль-
насці Купалы, яны толькі ўзмоцнілі
ўзбагацілі яе — не зацмяішы самабыт-
насці ані самога паэты, ані ягонага
творства.

На чым-жа палягала гэтая самабытнасьць? На індывідуальнасьці Янкі Купалы, на ягонай мове, на ягонай паэтычнай тэхніцы й тэматыцы.

І. Янка Купала быў моцнай індывідуальнасьцяй, а разам з тым індывідуальнасьцяй самабытнай беларускай. Моц гэту ён выказаў і загартаваў у змаганьні

штомесячньны, пажадана па дзялёру 3 ча-
лавека, складкі ад усіх чыста выро-
слых, незалежна ад таго, ёсць у іх дзе-
ці ці няма. Уся сума фонду застаець
у Адзьдзеле Беларуска-Амерыканскага
Задзінчання. Залежна ад зычэння кі-
раўніцтва Адзьдзелу, школьным фондам
загадуе агульны скарбнік Адзьдзелу,
альбо скарбнік асобны. У першым пры-
падку школьная каса мусіць быць ве-
дзена асобна і ні ў якім прыпадку не
ўжываецца на іншыя патрэбы, а толькі
на памогу вучыццалём, зн., іх часткаву
аплата і на канечныя іншыя школьныя
патрэбы.

Дзея такія навукі павінны быць апрацаваныя й выданыя падручнікі. Пажадана таксама, каб арганізаваўся З'езд беларускіх вучыццялёў.

Навука дзяцокоў і дзенак

Па асьмідзяцігоддзю жыцця кожны байаль-меней здольны дзяцок і дзеўка будзе мець у Амерыцы скончаную сярэднюю школу. Канечне трэба, каб ужо да 19 іх, здольныя да навукі, ішлі на калегіі і далей на ўнівэрсытэт. Пяця да выскока навукі ў беларускaj новай эміграцыі ў Задзіночаных Гаспадарствах ужо правалілася, трэба яе ўзмоцніць. А тыш, што няздольныя да навукі, але да рамяства, някай выбіраюць рамесніцкія спецыяльнасьці. Тэхніка борзда ідзе ўперад і неўзабаве прыйдзе час, што не выкваліфікаваныя работнікі блізу сусіла будучы патрэбныя.

Гэтая выраслая моладзеж, як і сталы маюць даставаць далышую веду зь беларусаветы на рэфэратах і курсах.

Іншая культурная праца.

У гэтым, нат найменшым Адзядзе, Задзіночаныма мае быць ведзная культурная праца. Дзеля таго ўсюдых маюць быць абраныя культурна-асветныя рэфэрматы (—ткі). Праца мае складацца з чытаньня рэфэратаў, б) пянінья — хо-ру, солё і ніш., в) тэатральнае дзей-насьці.

І. Рэфэраты. Рэфэраты маюць былі пісаныя: а) на месцу ў Адзьдзеле, каля будзе там каму пісаць. Апрацаваны, пра чытань, прадвыскутаваны, а пры патрэбе й папраўлены рэфэрат у Адзьдзеле перасылаленца рэфэрэнту Галоўнае Радэ. Задзіночаныя, дзе размнажаецца й перасылаленца па ўсіх Адзьдзелах.

жыццёвымі нягодамі, у здабыванні саматужным шляхам асьветы, у беларускай грамадзкай працы і ўрэшце на правадырскім становішчы найвялікшага песьняра і прапача Беларусаў. Яго пачатковая адказнасць за самога сябе ператварылася паступова ў адказнасць за мільёны, за ўвесь беларускі народ. На сваім творчым шляху Купала ня знаў страху. Ён не пахіснуўся нават перад такім лютым ворагам, як ГПУ. І калі ў 1930 пастаўлены быў на карту лёс беларускага народу, Купала паўстае ў пратэстне веліччу усёй сваёй істоты народнага пасты Беларусаў! Не страшыла яго і савецкая турма. Каб выявіць свой пратэст на ўвесь свет супраць насільства, Купала намагаецца кончыць самагубствам. Калі-ж ціск на яго савецкіх верахаводаў, каб выкрывіў душу і пісаў пахвальныя савецкаму ладу вершы, стаўся не да зьнісеньня, Купала ў 1942 годзе другі раз накладзе на сябе рукі. Гэтым разам выкідаеца на брук з 4-га паверху Маскоўскай гасцініцы, каб ня ўстаць ужо больш да падняволеннага жыцця і творчасці.

Толькі такая індывідуальнасьць во-
та магла даць беларускаму народу бесь-
сьмяротныя прарочыя сказы й клічы,
якімі перапоўнена ягоная творчасьць.

Сказы йклічы гэтыя хапуюць за сэрца кажнага Беларуса, бо яны самабытныя, беларускія, яны з'яўляюцца выяўленьнем усёй тры, усіх імкненняў, якія вышчланы былі мільёнамі Беларусаў на працягу многіх пакаленняў. Вусамі Купалі праводзіла беларуская стыхія прамовіў увесь беларускі народ, неадлучнай часткай якога і гадунцом быў сам паэта.

Мова ёсць аснаўным матэрыялам паэтычнага творства. Купала быў вялікім знааком беларускай мовы і ўмеў карыстацца з багацця беларускага народнага творства. Купала ўсааў беларускую мову з малаком мацеры. Яна ў яго этнаграфічная, стыхійная, самабытная; яна вырасла ў ім самім, а ня была набыта штучна. Адсюль арыгінальнасць, стыхійнаясць і выразнасць яе ў творах Купала. Калі ён выяўляе змест сваёй душы ў лірыцы, ён апярэе словамі, паняццямі, якія маюць сваю беларускую спецыфічнасць, сваёсабытнасць беларускіх вобразы, якіх нельга пераклазаць механічна іншай мовай. Таму так цяжка а часам і немагчыма перакладаць Купала на іншыя мовы. Ведамы расейскі

РЫГОР КРУШЫНА

З цыклю «Лірыка зь вялікага места»

ЗГ АДКА

Строгі горад, страшны Бабілён
Не згасіў гарачага натхнення.
Спомніў тую восень. . . Бабы лён
Білі і трапалі ў загуменьні.

Жжавы рух дзявочых рук, грудзей.
Ляскаталі пранікі і сэрцы.
Час ішоў, як добры чарадзей. . .
Чар былога замстаю ня сыцерці.

Сяньня гумнаў сеннае цяпло
Захаваў я песняю сваёю.
Акіянам поле праплыло
І прапахла сьвежаю ральлёю.

Мілы вобраз радасна узынік,
Бо заўсёды роднае наўвеце:
Хата, пуня, хлеўчык і даржнік,
Барана і збруя пад павецяй.

І твоя усьмешка, і твій сьпеў,
Сьвята маладосці і размовы.
Мне шкада, табе я не пасьпеў
Выказаць затоєныя словы.

АДВЯЧОРКАМ

Горад смуткам цісьне мае плечы,
плача вечар. Горкі вецер сьвішча.
Адвячоркам чую голас нейчы
між руінаў — там, дзе папялішча.

Гэта ціхі лямант беднай маці
па сынох, што гінуць дзесьці ў сьвеце,
па разбуранай вайною хаце,
па сьвятыні, кінутай у сьмецьце.

На дзядзінцы — чортава ігрышча.
А з выгнанцам ходзіць цень галечы.
Плача вечар. Горкі вецер сьвішча.
Горад смуткам цісьне мае плечы.

крытык праф. Клейнборт сыцьвердзіў што ў перакладзе твораў Купалы на расейскую мову Белаусам ад самога Купалы амаль нічога не засталося.

У мове Купалы выступаюць беларускія звычаі, традыцыі й прырода. Воспелі толькі некалькі прыкладаў: «Каня вечнага піць не заводзе»; «пеці зысюлькая пачну — радаўніц жалямі буду». Падобныя звароты нельга перакласці на ін-

шу мову мэханічна, да кажнага зь іх трэба пісаць цэлы камэнтар. Купалавыя энэпіты і параўнаньні паходзяць з жыццёвай народнай мовы, або беларускіх песняў і казак. Прыклады: «на дудзе на самагудзе», «пошасьцяй крывавай», «а музыцы дудаграю», «свацця пасядуха» «як ягядка ў буйнай траве», «заклапатаўся як пчала» і гэтак далей.

Паэтыцкая тэхніка Купалы таксама

ГЭТАК ЧАСТА...

Калі я адзін,
гэтак часта бывае,
зь мінулых гадзін
Менск зазвоніць трамваем.
У гэту пару
так няўтульна ў пакоі.
Сабе і пярэ
не даю супакою.
Крычыць аўтабус
і пад'ёмка грукоча.
І грукат угруз
у бяссонныя ночы.
У сэрцы ляжыць
неўгамонная гора.
Ня Менск, а чужы
хмарачэплівы горад.
Кладзецца на брук
пыл, як цэвіль на скарынку.
І гусь, і вяпрук
няжывыя на рынку.
І сьмягне трава
ў глухім панадворку.
І нельга трываць,
як пачуеш гаворку
сваіх землякоў.
Мроя ўспыхне і сьніцца:
палеская зноў
выбігае крыніца.
Кусты і блакіт —
зеляніна і неба.
Замовы ракіт
над сугліністай глебай.
Балота. Трысьцё.
І праз поле гасыцінец...
Ну, як пачуцьцё
заглушыць і адкінуць?
І хочу я, ледзь
не пазбаўлены веры,
у прышлае мець
незамкнёныя дзьверы.

адзначаеца самабытнасцю. Самабыт-
насць праяўляецца і ў яго рытміцы, і ў
эфоніі, і ў стылі. Рытмічнасць і му-
зычнасць вершаў Купалы прыпамінае
беларускую народную песню. Беларус-
шыцайна вельмі музыкальнаы. Ён зна-
ходзіць музыку і ў шуме лесу, і ў бур-
ленні рэчкі, і ў сыпве жаўранка, і ў

(Заканчэнне на 5-ай бачыне)

тэнай Беларусь няма навуковае працы ў галіне беларусаведы, там пануе марскоўская асымільцыйная тэндэнцыя. Навуковая беларуская праца патрэбная, каб нашыя людзі мелі прадзвіжну вяду пра сваю Бацькаўшчыну, пра свой беларускі народ, пра ягоную мову, гісторыю, патэнтныя лямпы магчымасці і інш. Бяз свае навукі Беларусь будучы пад уплывам тэндэнцыйнае варожай навукі нашых «старшых братоў» і дзеля таго не пабудзіцца камплексу ніжэйшай, на каторы хварэе 90% а то й 99% Беларусі, і культурнай беларускай працы страдце ў вялікай меры сваё значэнне, бо навука варожая дасць ёй хвалышчы матар'ял.

Навукова праца абмежаваная колькасцю людзей; дзеля таго нат у вялікіх гаспадарствах найвышэйша навуковая ўстанова, акадэмія навук, бывае толькі адна. На эміграцыі ўзноў, з выняткам хіба адных Украінцаў, кожная нацыянальнасць мае толькі адну навуковую арганізацыю. Кажны прызнае, што стварэнне новае арганізацыі з тымі самымі заданнямі, што ў старой, і нат у тым самым месцу, на і ёсць пашырэннем работы.

Господарская праца.

Вельмі карысна, што невялічкія грудкі з новае беларускае эміграцыі ад некаторага часу праяўляюць ініцыятыву самастойнае рамесніцкае працы. Няхай з іх прыкладам ідуць усе іншыя рамеснікі.

Апрача таго, патрэбныя арганізацыі гаспадарскага характару — узаемнага памогі, касы ашчаднасці, таварыства забяспечання на старасць, на прыпадэк хваробаў. Дзе вы гаспадарскія працаўнікі?

Аўтар гэтых радкоў не ўважае, што скажаў ён тут пра другую ўмову неасцы міляванняў ўсё чыста, што нічога да яго дадаць, ані развясці сказанага нельга. Наадварот, я ўважаю гэта за сусім магчымае і пажаданае. Адна просьба, адзілі, ня толькі мець наўвечнае патрэбы, алі тарнавацца да магчымасцяў, не плянаваць абстрактна, ня ўносіць фраззалегічнае хваробы.

Брачыслаў Скарыніч

Ул. Клішэвіч

Васіль Каліна

Разьдзел другі
(Працяг, гл. № 39-40, 1954)

XXVII

Арына падыйшла к пасьцелі
Да сына моўчкі уначы.
Пачуцці маці ў сэрцы млелі,
А сэрца білася ўцячы.
Зірнула на дзіцячы твар —
Як нехта ўзьліў на яе вар,
Зьвінела цішшу у вушах.
Хвілінай гэткага спакою
Зь яго дзіцячаю душою
Зьлівалася яе душа.

XXVIII

Бядою радасьць затаптана,
Не адвязца ад бяды.
Прад ёю з постацьцю Сыцяпана
Ўставаі прошласьці гады.
У адзінокае ўдавы
Сыцяпан як быццам быў жывы.
Праходзіў так за тыднем тыдзень,
Не патухала ў сэрцы страта,
Рабілася вялікай хата,
Здавалася, што хтось 'шчэ прыйдзе.

XXIX

Народ прыходзіць да уздыму,
Зьмяняе шлях жыццёвых спраў.
Калісьці зьзяла царства Рыму,
Мангол паўсьвету абымаў.
Вялікі Грэк сказаў яшчэ,
Што ўсё зьмяняецца, цячэ...
Другое сонца людзям гляне,
Зь вялікай бурай, неспакоем
Прытопчаца усё старое
Наверх узьнімуцца Славяне.

XXX

Хоць глыбіні Хрыстовай веры
Няма азначанай мяжы,
Арына ў Бога моцна верыць,
Перад грахам душой дрыжыць;
Яго заве, каб дапамог
Ўсемагутны творца Бог
На ўсякі час, на кожным кроку
І ёй самой, і яе сыну,
Што сіратаю лёс пакінуў,
Каб не абходзіў бедных збоку.

XXXI

Багаццем Случчына вядома.
Падчас здаралася, калі
Суседзям мець нястачу дома —
Ўсе мяшчынкі плылі,
Каб там набыць сабе харчы,
Да хаты іх завалачы,
Карміцца імі, пакуль новы
Час не прыходзіў ураджаю.
І сала й хлеб Случчане маюць,
Багаццё — Случчыны аснова.

XXXII

Сяляне летам не задрэмлюць,
Іх кліча поле, сенажаць;
Адны варушаць плугам земле,
Ідуць другія ў поле жаць.
Сыляваюць голасна жанцы,
А песня іх ува ўсе канцы
Нясецца звонка міма гаю,
Праз постасьці і праз дубровы
Адклікнуцца далёка словы
І дзесь далёка заміраюць.

XXXIII

Прыгожасьці ўсяе ня зьмерыць
І ўсёй красы ня перадаць:

На сонцы летам сьпеюць бэры,
Чарэшні чырванью гарачэ,
А пахам мёду і віна
Напоўнена садавіна;
У неба ўецца сьпеў вясёлы,
Пакуль ня прыйдзе позьні вечар,
На дрэве сьпеўна птах шчабеча,
Зьбіраюць мёд на кветках пчолы.

XXXIV

Васіль яшчэ хлапчук вясковы
Сярод хлапоў такіх як сам
Вырошчваў поглядаў асновы
І вынаходзіў навет там,
Дзе-б іншы гэтакі парог
Пераступіць зусім ня змог
Яго і векам і узростам.
Калі хто іншы ня прыкмеціў
Складаных з'яў у гэтым сьвеце,
Дык ён іх бачыў асна, проста.

XXXV

Ён быў устрыманы заўсёды
І прыглядаўся да ўсяго.
Штодзённасьць і часовасьць моды
Ня мелі посьпеху ў яго.
Хоць аддаваў увагу дню,
Але удумна глыбіню
Шукаў амаль у кожнай дзеі.
Уважліва глядзеў на рэчы,
А ў грамадстве чалавечым
Вучыўся сам, як лепей дзейці.

XXXVI

Была спачатку прастай школа:
Меў пяць авечак усёго.
Ён быў настаўнік, а жывёла
Служыла вучнямі ў яго,
Будынкам — поле і кусты,
Ўлетку дождж, туман густы,
Жнівамі жнівеньская сьпёка,
Ўвосень раіцаю іней
І песня жаўранка, што гіне
У небе журбасьці высока.

XXXVII

Прыходзіў страх хлапцу малому
І ня было тады душы,
Як пачыналі гукі грому
Спакой у небе варушыць.
Карыстаючы з ласкавых запрасінаў да
выказываньня таксама і няспэцыяліс-
І заставалася яму
Любіць ня лета, а зіму
І быць патрэбна было дужым,
Цярпець часамі надта многа,
Перамагаць сябе самога,
Цяпліць у сэрцы кветкі сьцожы.

XXXVIII

У кайстру хлеб, кусочак сала
Часамі пляшчу малака
Дзіцяці раіцаю клала
Рупліва матчына рука.
Пастух кідае каравац
(А хочацца яшчэ паспаць!)
І сам рыхтуе свае рэчы:
Складаны нож кладзе ў кішэню,
Гарбузикаў з сабою жменю
І кайстру вешае за плечы.

XXXIX

Ці мала рознай недарэкі
На вёсцы баялі дзяць:
Што папраўляліся калекі
Ад пасьвянцонае вады,

Сяргей Палуян

Сяргей Палуян належыць да тых
сьветлых дзеячоў беларускае культуры
пачатку XX стагодзьдзя, якія пакінулі
пасля сябе прыкметны сьлед.

Аб жыцці й трагічнай гібелі Сяргея
Палуяна вядома няшмат. Нядаўна была
знойдзена ў вархіве кіеўскага ЗАГС'у
мэтрычная кніга за 1910 год, частка 3-я,
аб памерлых пры Марыя-Магдалінскай
царкве Кіеўскага Марыінскага дзіцяча-
га прытулку, дзе гаворыцца, што 7 кра-
савіка памёр, а 10 красавіка 1910 г. паха-
ваны ў веку 20-ці год «Менскай губэрні
места Рэчыцы мешчанін Сяргей Эпіфа-
навіч Палуян». У графе: «Ад чаго па-
мёр?» адзначана: «павесіўся». На пы-
таньне: «Хто пахаваў і дзе пахаваны?»
дадзены адказ: «На падставе адносіны
прыстава Лук'янскага ўчастку м. Кіева з
10. IV. 1910 г. за № 15099 сьвятар Міка-
лай Яронемскі на Кіева-Байковых мо-
гілах». Скупныя архіўныя весткі пра
С. Палуяна павінны быць дапоўнены яго
перадсьмяротным лістам, які быў надру-
каваны ў кіеўскай газэце «Рада» зь 10
красавіка 1910 г. У гэтым лісьце малады

Як пярэны зямлю гнялі —

То гнеў нябеснага Ільлі,
Перад дажджом лісты сухія
Стаўбом віхор на полі верціць,
Дык людзі кажуць гэта чэрці,
А ня прыродная стыхія.

XL

У тую шумную хвіліну,
Як віхор скача па раллі,
Нажом у віхор трэба кінуць,
Як толькі чэрці там былі
Кроў застаецца на нажы.
Васіль стараньняў прылажыў
І ног ня чуў сваіх ад болю,
Лятаў на віхор нож як дзіда
І колькі ён яго ня кідаў,
Крыві ня бачыў ён ніколі.

XLI

Хоць зразумеў Васіль няскора
Дваякі сэнс хлусьлівых слоў,
Калі адно табе гавораць,
А думаюць другое. Зноў
Пытаньне прыкрае ўстае,
Развагі тузае твае,
Але з таго, што ён праверыў
Сваімі ўласнымі рукамі,
Напрашваліся думкі самі:
Ня трэба браць усё на веру.

XLII

А Васілю пужаньні вашы,
Што ёсьць на сьвеце ваўкалак,
Малых дзяцей хто д'яблам страшыць,
Ня былі страшнымі ніяк.
Не апускаў дадолу нос,
А паступова ўгору рос.
Якім-бы там ня несла пылам
Ад тых усіх дзядоўскіх страхаву,
Ён і ня охаў, і ня ахаў,
У страху сэрца больш ня ныла.

XLIII

Калі ў жыцці прыйшлося страціць,
Шукаць няварта задарма.
Хоць часта сын пытаўся маці:
«Дзе бацька наш, чаму няма
Яго ніколі сярод нас?»
А сам быў сьведка ў гэты час,
Як маці сумна зь цяжкім плачам
Празь сьлёзы сыну гаварыла:

Старшыня (дрыжучы): Рэвізор?! Спа-
койна, таварышы, спакойна! Нам няма
чаго баяцца. Мы з гонарам выконваем
усе пастановы партыі. (Ціха). Ганна, бя-
жы загані мае сьвіньні й каровы ў кал-
гасную фэрму. І бухгальтара папярэдзь
— ён знае, што рабіць. А жоншы скажы,
каб закуску рыхтавала! (Чуваць гук са-
маходу. Старшыня ў голас). Мы, тавары-
шы, усе за студзенскія пастановы...

Рэвізор (стукае й адрозу ўваходзіць).
Здрасце! (Не чакаючы на адказ): Дык
гэта, стала быць, і ёсьць калхоз «Чырво-
нае Шчасьце».

Старшыня (нясьмела): Дазвольце, та-
варыш... (зацяўся).

Рэвізор: Іван Іванавіч Ёлопов, прэсе-
дацель камісіі па выкананні студзен-
скіх пастановаў пры Абкоме партыі. А
вы, стала быць, прэсдацель калхоза?

Старшыня (бойка, павайсковаму): Так
точна, таварыш прэджом! Леанід Піліпа-
віч Няўдалін, былы старшыня райвы-
канком. На загад партыі дабраахвотна
адкамандыраваны ў калгас, каб падзя-
ліцца арганізатарскай практыкай з кал-
гасьнікамі для буйнага ўздыму сельска-
гаспадарскай вытворчасці. Я, тав. Ёло-
паў — выбачце, тав. прэджом...

Рэвізор (перабівае, ласкава): Для Вас
— проста Іван Іванчы. Я віджу, што Вы
свой чалавек. Я ведзь таксама толькі ня-
даўна на гэтым адказным пасту. Раней
быў завторгконторы...

Захарэвіч: А мы, тав. начальнік, ужо
даўно, як той казаў, на гэтым адказным
пасту. Ой даўно...

Рэвізор: І мяне пакліканьне даўно ўжо
цягнула да прыроды. Тут рэчка, шум
лесу...

Захарэвіч (хутка ўстаўляе): і кукуру-
за...

Рэвізор: Стала быць, па душы й я кал-
хозьнік... (паказваючы на агранома). А

таленавіты пісьменьнік пісаў: «Жыццё
ня варта таго, абы жыць. У марах —
жыццё казка, а ў запраўднасьці —
гніццё раба і вечная незабясьпеча-
насьць... Бывайце... Я так люблю
жыццё, ... ды не на маю долю гэта вы-
пала. Бывайце...» «Шкада паміраць так
марна, але трэба...» Перадайце шчырае
прывітаньне Беларусам. Вагата я думаў
зрабіць, ды не зрабіў нічога...».

Чаму С. Палуян жыў у Кіеве, дзе, як
паказвае «Адрасная кніга м. Кіева на
1909 і 1910 гг.», навет ня быў прыпісаны,
дастаткова ня высьветлена. Таксама, між
іншага, застаюцца нявысьветленымі яго-
на біяграфія й творчы шлях у цэлым.
Вядома, што ў 1909 і ў пачатку 1910 г.
С. Палуян знаходзіўся ў Кіеве і быў цес-
на зьвязаны з украінскай пэрыядычнай
прэсай. Ён гарача любіў беларускі народ,
бачыў у рэвалюцыі 1905 году зарнак но-
вага свабоднага жыцця, захапляўся па-
расткамі новай рэвалюцыйна-дэмакраты-
чнай літаратуры. С. Палуян з пачуць-
цём глыбокай прыхільнасьці ставіўся да
брацкага ўкраінскага народу, да прад-

«Забрала бацьку ў нас магіла,
Ніколі мы яго ня ўбачым...»

XLIV

Жыццё і сьмерць яны адраньня
Хвалююць мудрасьцю людзей
І чалавек да іх пазнаньня
Заўсёды вобмацка ідзе.
Існуе сьмерць, як і жыццё —
Аднае з'явы сужыццё.
Дарога вобмацкаў сьляпая
Шляхоў пазнаньня не кароціць
І чалавек, як па балоце,
Па невадомасьцях ступае.

XLV

Маленства час ёсьць час прыгожы,
Век чалавечтва залаты.
Ён непамерны цяжар ложка
На плечы хлопца — сіраты.
Штодзень цяжкага праца ёсьць,
А радасьці — часовы госьць
Прыгожы, праца час з'ядае.
Няўмольны лёс гняце і плюшчыць,
Як бура крышцы дрэва пушчы —
Пара так гіне залата.

XLVI

Люблю цябе, Васіль, гэроя,
Што ты на ўсёкую ману,
На ўсё аджытае старое
З другога боку зазірнуў.
Пра філязофію тваю
Я песню радасьці пяю,
Бо толькі ў мужнасьці, адвазе
Гэроі поспехам сагрэты,
Да свае цвёрда крочаць мэты
І на вяршыні горда ўзлязаць.

XLVII

Ідзі дзіце! Перад табою
Пылае сонца, круціць сьцожка.
Зьбірайся быць гатовым к бою,
Каб непрадбачнае адужаць.
Душа жыве хай бяз тугі,
Заўсёды гэтакім Багі
Працягнуць руку дапамогі.
Нідзе з Вагамі не прапасці,
Жадаю поспехаў у ішчасці.
Бывай! Шчасьлівае дарогі!

(Канец другога разьдзелу)

3 ліпеня 1954 г. — 1 чэрвеня 1955 г.

стаўнікоў ягонае перадавое культуры.
Знаходзячыся ў Кіеве і сыстэматычна
супрацоўнічаючы ў друку, С. Палуян
быў нібы зьвязвальным зьвязком паміж
двума роднымі брацкімі літаратурамі.

У ўкраінскіх часопісах і газэтах ён
знаёміў чытача з малавядомай рэвалю-
цыйна-дэмакратычнай літаратурай Бела-
русі, прадстаўленай тады імянамі Янкі
Купалы і Якуба Коласа. Пярэ С. Палуя-
на належыць надрукаваная ў часопісе
«Украінська хата (№ 4, 1910 г., бал.
279-280) у адзеле «Бібліяграфія» рэцэн-
зія на хрэстаматыю «Другое чытаньне
для дзяцей Беларусі», складзеную Яку-
бам Коласам. У гэтай рэцэнзіі С. Палуян
справядліва крытыкаваў выдадзены ў
Пецярбурзе падручнікі для народнай
школы — «Беларускі лемантар» і «Пер-
шае чытаньне» — за адсутнасьць у іх
разуменьня ўмоваў работы ў школе.
«Якуб Колас — вядомы беларускі паэта,
былы народны настаўнік, — пісаў рэцэн-
зэнт. — І тое й другое добра ўплывала на
ягоную кніжку, бо й складзена яна адпа-
ведна патрабаваньням пэдагогікі і пры-
вабляе сваёй паэтычнасьцяй. Акрамя
таго мае у сабе і асноўныя прыкметы
Коласа — ягоную народнасьць і патры-
ятызм». Дадатною ацэнку атрымаў у рэ-
цэнзіі С. Палуяна «Першы беларускі ка-
ляндар „Нашай Нівы“ на 1910 г.». Сам
факт выхаду ў свет беларускага кален-
(Заканчэньне на 7-ай бачыне)

Самабытнасьць...

(Заканчэньне з 4-ай бачыны)

касавіцы і жніве. Ува ўсім гэтым для
яго існуе свая музыка, свой рытм. Якраз
гэту музычнасьць і рытмічнасьць Купа-
ла пераняў ад народу. У ягоных вершах
выступае рытм і музыка беларускага ся-
лянскага жыцця: рытм ворыва, касьбы,
маладбы; рытм народны, стыхінны.

Стылістычна — верш Купалы просты
і зразумелы, ад прастая і зразумелая на-
родная песня.

Тэматыка Купалы абычмае жыццё бела-
рускай вёскі, беларускае нацыянальнае
адраджэньне разам з ягонай ідэя-
лёгіяй і змаганьне за вызваленьне Бела-
русі. Гэтым тром асноўным тэмам пры-
сьвечана ўся творчасць Купалы. Але-ж
гэтыя тэмы выплываюць зь нетраў бела-
рускага народу, ягонага жыцця, ім-
кненьняў, ягонага быць ці ня быць. Та-
му тэматыка гэта самабытная, як сама-
бытным ёсьць у сваім цэлым беларускі
народ, які зьяўляецца гэроем усяе твор-
часьці Янкі Купалы.

У творчасьці Купалы выступае праўда
аб жыццёвай сіле беларускай нацыі, аб
яе лёсе ў мінулым і сучасным. Праўда
гэта выплывае з глыбіні душы паэта,
яна выяўлена ня толькі розумам, але й
пачуццямі й інстынктамі паэта. Па-
колькі-ж гэтай праўдзе Купала пры-
сьвячае ўсё сваё творства — творства гэта
становіцца самабытным беларускім
паміма волі самога паэта.

Мык як-бы не стараліся большавіцкія
спэцы хвалішаваньня, ім ніколі ня
ўдасца знішчыць прыродную беларус-
кую самабытнасьць Янкі Купалы й яго-
най творчасці.

В. Жук

Архіп Папліска

Рэвізор у калгасе

(Гумарыстычны абразок)

(З радыёвай хвалі «Вызваленьня»)

Дзеючыя асобы:

1. Іван Іванавіч Ёлопов — рэвізор ад
Абкому партыі.
2. Леанід Піліпавіч Няўдалін — стар-
шыня калгасу.
3. Мая Львоўна Асьпенка — калгасны
аграном.
4. Васіль Захарэвіч — стары, спракты-
каваны калгасьнік.
5. Ганна — калгасьніца.

Дзея адбываецца ў калгасе «Чырво-
нае Шчасьце», на Беларусі. У калгасным
клубе, аграном Мая Львоўна Асьпенка
чытае калгасьнікам лекцыю.

Аграном (гаворыць з «савецкім» акцэн-
там): Дык як бачыце, таварышы, з мае
лекцыі ясна вынікае, што кукуруза — гэта
найбольшае дабрадзейства, якім абда-
рыла камуністычная партыя й савецкі
ўрад наш беларускі народ. Кукуруза —
гэта довад няўтомных клопатаў ад нас
нашай савецкай дзяржавы. Ня было-б
камуністычнай партыі і яе мудрай сту-
дзенскай пастановы — ня было-б і куку-
рузы. Хай жыве камуністычная партыя!
(Воплескі)

Захарэвіч (плешча даўжэй за іншых
крыху зь гіроніяй): Дазвольце, таварыш
аграном, мяне, старому калгасьніку, як
той казаў, у парадку дыскусіі... Я вось
хаду прыпомніць, што ня толькі куку-
рузай абдурыла... Цёфу! — хацеў ска-
заць — абдурыла нас наша родная парты-
я. Да сьмерці ніхто не забудзецца аб
такіх, як той казаў, дабрадзействах, як

калгасы, аграгарады... Усё гэта нам
прывнесла камуністычная партыя. Але
вось скажэце, таварыш аграном, чаму
для нас зь яе толку няма?

Аграном (хуценька): Што вы сказалі?
Што вы сказалі? (павальней). З партыі
толку няма?!

Захарэвіч: Ды не — я гавару аб апош-
нім, як той казаў, ейным дабрадзействе
— кукурузе. Ня родзіць нешта яна ў
нас. Вось у мінулым годзе...

Старшыня (перабівае): У мінулым го-
дзе, таварыш Захарэвіч, была іншая
стацыя. Я, як новы старшыня, адрозу
зразумеў студзенскія пастановы плену-
му ЦК КПСС і ўсе арганізацыйныя не-
дахопы ў гэтым калгасе. (Сякучы). У
гэтым годзе ўсё ўлічана.

Захарэвіч: Але-ж ня толькі ў нас не
ўраджэла — і ў іншых калгасах было тое
самае.

Старшыня (срога): Як відаць, таварыш
Захарэвіч, вы ня цікавіцеся прэсай. У
раённай газэце было ясна сказана — я-ж
сам пісаў — што ў калгасе «Шлях Лені-
на» вінавайцай за неўраджай была МТС,
у калгасе «Ударнік» вінаваты аграном,
у калгасе «За Радзіму» — старшыня. А
наагул — пасля паездкі нашых права-
дыроў у Югаславію — стала ясна, што
ўва ўсім вінаваты Бэрыя. (Урачыста).
Цяпер, узброеныя студзенскай пастано-
вай партыі...

Ганна (убітае, задыханая): А Бо-жа-ж
мой! Нейкі рэвізор прыехаў. На самай
«Пабелдзе» кажуць, з ордэнам. Пэўна з
самага цэнтру. І проста сюды прэз...

З падарожжа да Нью Брансвіку

Уставічныя Ньюёрчане ў канцу каж-нага тыдня выкладжаюць на сяло, каб падыхаць сьвежым паветрам і аднавіць свае сілы да працы ў наступным тыдню. Гэта й заведца weekend (канец тыдня). Здаецца, адылі, з пашае эміграцыі, ста-рое й новае, мала хто гэта робе. Нашым людзём здаецца, што яны й так вытры-ваюць, без аднаўленьня энергіі. Аўтар гэтых радкоў ня ёсьць выняткам. Адылі, я прышоў да перакананьня, што калі няма вольнага ад работы і ад цяжкага воўкага ньюёркага паветра канца тйд-ня, дык прынасам трэба маць тыдзень-другі што году вакацыі. Дзеля таго ўжо чатыры гады абцягаю сваіму прыяцелю і суседу з Бацькаўшчыны прыехаць да яго да Бікену на тыдзень і да сёлетняга году ня мог гэтага споўніць. Але сёлета такі споўню.

Перш, чымся да Бікену, я выехаў 17 чэрвеня на пару дзён да Нью Брансві-ку, найбліжшага ад Нью Ёрку места з адзьдзелам Беларуска-Амерыканскага Задзіночання. Дарога трывае гадзіну аўтобусам. Нью Брансвік -- места ў Нью Джэрсі сьціце з 35 тысячамі жы-хараў. Сваёй прыродою яно не падобнае да Н. Ё. Тут поўна зялёна. Усе вуліцы — прысады, ды шмат паркаў.*) Адна за-гана — няма блізка вады купацца.

Але з гледзішча цывілізацыйнага, культурнага і, пэўне ў ладнай меры, гас-падарскага, Нью Брансвік, гэта ма-ленькі Нью Ёрк; з выняткам опэры і некаторых іншых вялікіх устаноў, тут ёсьцека ўсё тое, што і ў Нью Ёрку. Ёсьць і ўнівэрсытэт. Дыкжэ ўнівэрсытэт стэйтў Нью Джэрсі месціцца на перад-месцы Нью Брансвіку ў будынках ся-род паркаў.

Як было зацмелена на пачатку, у Нью Брансвіку ёсьць адзьдзел Беларуска-Амерыканскага Задзіночання — усяго сяброў разам із колькімі із суседняга Саўт Рывэру 59 чалавекаў. Калі да го-тага дадаць іхнія дзеці, дык будзе каля сту чалавекаў. Гэта людзі — кажу праз вырослых — што пражылі цяжкія часі-ны ў мінуласці, а бальшыня, калі ня *

Найлепшая вуліца ўся занятая гаспо-дамі адных лекараў. Нашто іх тут так шмат? Калі вышлі з гаворкі, то нельга не зацеміць, што ня толькі хваробы, колькі лятчынне іх ёсьць проблемаю на-шае эміграцыі, старое й новае. Лятчынне ў Амерыцы надта дарогае. Можна шмат зарабляць і шмат зарабіць, але калі цяжка захварэеш, дык выдасі ўсё і яшчэ ня стане. Ці не маглі-б, хоць част-кава, гэтай бядзе памачыць нашых бела-руска-амэрыканскія лекары? З другога боку, як ні дарагая ў Задзіночаных Га-спадарствах лекарская навука, трэба мець наўвече, каб і тут уздаваць кры-ху новых лекараў.

ўсе, і нябяспечнасьці, каторыя пагра-жалі іхнаму жыцьцю і забралі на той сьвет сяброў некаторых радзімаў. Доля некаторых жывых асталася ззаду ад та-го, чаго яны вартыя. Колькі радзімаў (Стомы, Стагановічы, Родзькі [із зя-цем], Кажуры, Ярашэвічы), з каторымі я маў прыемнасьці бліжэй паснаёміцца, могуць быць найлепшымі зразамі радзі-маў беларускіх.

Усе тут Беларусы цяжка працуюць, але зь вельмі радкімі выняткамі, досыць добра зарабляюць (жанкі меней за муж-чынаў). Выказаліся ня толькі працаўлі-васьцяй, але й здольнасьцямі. Некаторыя адзначыліся як майстрове — Бал. Лосік і П. Кулеш як будаўніцкія тэхнікі, Я. Чыгіровіч — майстра на ўсе рукі, В. Сто-ма, кравец, залажыў кравецкую май-строўню і працуе ў ёй ад сямёх гадзінаў нараніцы да дзевяціх увечары. Прый-шоўшы з хвабрыкі ўвечары яму пама-гае сястра.

Адзьдзел Задзіночання тут складаец-ца блізу з адных інтэлігентаў, дарма што часьць іх ізь сыціласьці сабе за інтэлі-гентаў не ўважае. Усе вышменаваныя запраўдныя інтэлігенты. З гледзішча формальнага, дакумэнтальнага, за інтэлі-гента ў Усходняй Ёўропе ўважалі тых, што скончылі, прынасам сярэдняю шко-лу. Як кажная формальнасьць, так і гэта можа разыходзіцца з праўдаю. За-праўды-ж, і поле навуковага азначэнь-ня, інтэлігентам ёсьць той, хто ўмее пры-тарнавацца да кажных акалічнасьцяў. Калі інтэлігент будзе эгоістам, ён пры-тарнуецца да акалічнасьцяў, маючы наў-вече свае асабістыя эгоістычныя патрэ-бы, а чалавек ідэйны прытарнуецца з гледзішча на патрэбы свайго народу.

Навука. Маю наўвече навуку ў высокіх шко-лах (калегіях, унівэрсытэтах). Т. Стага-новічанка за год сконча факультэт ма-стацтва. Ёйны брат, што студыяваў ужо ў Нямеччыне, мусіў перарваць навуку, каб даць магчымасьць вучыцца сястры. Цяпер ён у войску. За 6—9 месяцаў зьвернецца з войска і пойдзе на ўнівэр-сытэт. За год сконча ўнівэрсытэт Васіль Р. і ягоная жонка Галіна (Родзьчышка). Галава вышменаванае радзімы Ярашэ-вічаў вучыцелька (у Вацькаўшчыне), удава. Дарма, што сама наўздолее (мае хворыя ногі, ня можа працаваць стоя-чы), вывучыла сына за інжынера (цяпер ён у войску), старшая ейная дачка скон-чыла колегію із залатоў мэдалей і мусі-ла перарваць навуку, каб даць магчы-масьць вучыцца малодшай сястры, ка-торая сёлета паступіла ў колегію ў Нью Брансвіку. Прыклад ізь Ярашэвічамі і Стагановічамі паказвае як патрэбна ў нас крэдытнае таварыства памогі сту-дуючым. Наагул у нашых людзёў ня

толькі ёсьць здольнасьць, але праяўля-ецца і ахвота да высокае навукі. І трэба, каб імкненьне да навукі павялічалася, каб ня было ніводнага здольнага да на-вукі Беларуса й Беларускі, каторыя-бы ня скончылі высокае школы. А хто ня здольны да навукі, няхай вучыцца ра-мэдства на эміграцыі.

Пры менаваным культурным стане Ёўбрансвіцкага Адзьдзелу Задзіно-чання ня цяжка тут было-б весці сваю культурна-асьветную працу, стварыўшы культурна-асьветную сэкцыю з асобным рэфэрэнтам (-каю) на чале. Гэта таксама было мэтаю майго сюды прыезду. Мож-на быць пэўным, што ў бліжшым часе культурна-асьветная праца тутакца пач-нецца. Цяпер тут ёсьць дапаўняючая да амэрыканскай беларуская школка для дзяцей. Вучаць: Ф. Родзька і В. Кабуш-ка. На розныя імпрэзы нашы Ёўбранс-свіцкія прыяжджаюць да Нью Ёрку. Гэтак хай-бы заставалася й на далей ды яшчэ была-б дадана культурная праца.

Можна зацеміць, што ў Нью Брансві-ку лягчэй і спарней можна працаваць, бо тут ня было спробаў разьбіцца бела-рускага нацыянальнага кірунку і ня бы-ло узурпацыйнае групы, што сама не рабіла-б і не дапушчала іншых да ра-боты. Дзеля таго тут паміж нашых лю-дзёў ёсьць узаемны давер і пашана.

У Нью Брансвіку ёсьць прыход Бе-ларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы. Службоў Божую служба а. Сыя-пан Войтанка. Калі я быў, звыш паловы багамолцаў пияла ў царкоўным хору, каторым кіруе сп. Філарэт Родзька. Трэба быць на службе Божай у сваёй бела-рускай царкве, чуць малітву за беларус-кі народ, пеньне ня толькі пацаркоўна-славянска, але й пабеларуску, каб зра-зумець усё вялікае значэньне Беларус-кае Аўтакефальнае Праваслаўнае Цар-квы. Злучоныя справы рэлігійнае із справай нацыянальнай узмацняе адну й другую.

☆
Каля 8-ёх ккм. ад Нью Брансвіку ёсьць месцачка Саўт Рывэр. Тут жыець колькі радзімаў нашага Задзіночання. А наагул Саўт Рывэр — гэта сталіца За-рубэжжа. Тут гаспадарствуе а. Лапціцкі, зайдросна ізольючы і сычэрагчы свае авечкі ад «крывіцкага» ўплыву, дарма што з гэтага боку ім нічога не пагражае.

Брачыслаў Скарыніч
ВЫПІСВАЙЦЕ, ЧЫТАЙЦЕ Й ПАШЫ-РАЙЦЕ БЕЛАРУСКІЯ КНІЖКІ —
— ВЫДАВЕЦТВА
«БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

Яшчэ адзін ліст да Пятруся Броўкі

(З радыёвай хвалі «Вызваленьня»)

Ніжэй мы зьмяшчам ліст калішняга лейтэнанта 44-ай Пяхотнай дывізіі, Ана-толя Дуброўскага — да старшын Саюзу пісьменьнікаў савецкай Беларусі Пятру-ся Броўкі.

Анатоль Дуброўскі жыве цяпер у Ка-надзе, у горадзе Монтрэаль. У сваім лі-сьце ён піша: «чагу ва мя, Пятрусь, пры-помніць аб сабе. Я правёў сваю мала-дзёньку у роднай Беларусі і вельмі добра знаю ня толькі Вас, але і ўсю Вашу сям-ю. Я вучыўся разам з вайшай сястрой Валяй і знаў яе яшчэ тады, калі яна ха-дзіла ў школу, што знаходзілася ў мя-стэчку Пышна. Знаў я добра і Вашага брата Алёшу ды іншых Вашых братоў. Алёша на маіх вачох ледзьве скончыў Лепельскі педагагічны тэхнікум, і то дзякуючы Вашай дапамозе.

Знаю я таксама добра й вёску Лука-шэвічы, Ушацкага раёну, Віцебскай во-бласці, дзе Вы радзіліся. Знаёмы быў з вашымі бацькамі — простымі добрымі сялянамі. Спатыкаўся часта і з Вамі ў Лепелі, Магілёве й Менску. Такім чы-нам, як бачыце, я ведаў жыцьцё ўсёй вайшай сямі. Памятаю, як у ліпені 41-га году Вы ўцякалі разам з ЦК Беларусамі на ўсход, калі я, як і шмат іншых, ішлі на Захад, каб бараніць Вацькаўшчыну ад нацыстых.

Я ўсю вайну быў на фроньце, але з акапаў назіраў за Вамі. Да мяне на фронт трапіла ваша кніга вершаў «Да родных берагоў», якая была выдана ў 43-ім годзе. Мне тады здолася, што вялікі падзеі ўплынулі на Вас і змусілі Вас зрабіць зьмены ў сваім палітычным твор-стве, пайменна перайсьці ад дробнага падлізніцтва да праўдзівых патрыятыч-ных тэмаў. Але я памыліўся. Вы не зьмяніліся і за час вайны.

Мне пашчасьціла трапіць на Захад, але й адсюль я сачу за Вашай дзейнасьцю. Я ня здзіўлюся, калі працягаў, што 7-га

АДКРЫТЫ ЛІСТ СТУДЭНЦКАГА СТЫПЭНДЫАЛЬНАГА ФОНДУ (ССФ) ПРЫ ЦБАА ДА ДАЎ-ЖНІКОЎ

Дарагія Сяброўкі й Сябры!
У цяжкі час студыі ў Нямеччыне, які Вам напэўна добра застаўся ў па-мяці, ССФ прыйшоў і Вам з дапамогай, дзякуючы ахвярнасьці беларускага гра-мадства на эміграцыі.

Лісты ахвярадаўцаў паказваюць, што ня толькі асобы з вышэйшай ці сярэ-дняй асьветаі, але таксама, а навет пе-радусім людзі з пачатковай асьветаі ра-зумелі становішча і патрэбы студэнтаў ды шчодро дзяліліся зь імі сваім сыціп-ным майном ДП. Сьведамасьць гэтага факту забавязвае маральна кажнага былога студэнта, што скарыстаў з гэтае дапамогі.

Мы ня маем права забывацца такса-ма аб сучасным становішчы нашых сту-дэнтаў. Некаторых зь іх цяжкія матэ-рыяльныя ўмовы прымусілі апынуцца ў тубэркулёзных санаторыях, іншыя здабываюць асьвету, працуючы ўначы ці на сезонных работах. Палажэньне го-тых студэнтаў павінна ляжаць на сэр-цы ня толькі Управа ССФ, але й каж-наму Беларусу, а перадусім былым сту-дэнтам.

Ідэя студэнцкае самапомачы напэўна так старая, як само студэнцтва; зрэалі-заваная ў нас у форме ССФ, яна не па-вінна загінучь, а ўтрымаць вызначаную арганізатарамі цягласць, дзе старэйшыя засільваюць касу студэнцкага фонду, каб даць магчымасьць студыяваць ма-лодшым.

Эмігранцкі лёс закінуў Вас недзе далё-ка ды паставіў у новыя ўмовы жыцьця й працы. Мы пэўныя, што пры добрай волі і Вы зможаце адлажыць частку свайго заробтку на аплатау стыпэндыі ці

Веснавая сьлёба на Беларусі

(Заканчэньне з 3-й бачыны)
Упарта накідваная, так званая квад-ратна-гнёздавая пасадка бульбы, куку-рузы, цукровых буракоў і іншых куль-тураў зрываецца. Як паведамляюць са-вецкія газэты, з агульнай плошчы, толь-кі 67,4 працэнтаў бульбы пасаджана квадратна-гнёздавым спосабам. У кал-гасах Аршанскага раёну гэтым «прагрэ-суўным спосабам» пасаджаныя толькі 207 гэктараў з агульнай плошчы 1731 гэктараў.

Ня гледзячы на значны недахоп угна-еньняў, на складах Сельхозспаба гадзі-ляжыць ня вывезенае калгасамі міно-ральнае ўгнаеньне. На першае чэрвеня сёлета на складах ляжыць больш 40 тысяч тонаў угнаеньняў.

У чым-жа прычына няўдачы веснавой сьлёбы ў гэтым годзе на Беларусі? Куку-руза прынесла шмат клопатаў. Хоць ка-муністычная прапаганда і ўзнагародзіла кукурузу рознымі прыгожымі эпітэтамі, як «цудоўная культура», «чэмпіён па-

аднаразовае дапамогі, выплачаных Вам калісь Студэнцкім Стыпэндыяльным Фондам у форме пазыкі — сумы на сяньня невялікай, якая аднак часта была для Вас адзіным выхадам з ста-новішча ў цяжкім палажэньні студэнта. І сьняня Ваша невялікая сума мае вялі-зарнае значэньне для патрабуючых.

Можна Ваша ацэна гэтага зварту бу-дзе гэтакя: «Зацмат словаў у гэтак яс-най справе». Згаджаемся з Вамі, бо-ж справа вымагае ня словаў а дзеі. Але гэта ўжо залежыць ад Вас. Мы лічым на Вас, і просім закрануць гэтае так важнае пытаньне ў коле Вашых сяброў і знаёмых. Супольна мы лёгка зможым зацывізаваць шляхотную акцыю дапа-могі студэнцкай моладзі, што знаходзіт-ца ў цяжкіх матэрыяльных абставінах.

За прыдзел дапамогі паводле найпіль-нейшай патрэбы, Управа ССФ гваран-туе поўнай сьведамасьцяй адказнасьці ці вартасці грамадзкіх грошаў.

Аб Вашай задоўжанасьці ў пераліку на амэрыканскія далары Управа ССФ паведаміць Вас адмысловым лістом (ка-лі Ваша месца жыхарства нам ведама) або нашага прадстаўніка на краіну ці правініцно. У выпадку неатрымання гэткага паведамленьня, просім зьвяр-нуцца да скарбніца ССФ, на адрэс: R. P. Fr. Camiauskі, Abbaye Mont César, Lou-vain, Belgique.

Пэралік стыпэндыяў і пазыкаў на амэрыканскія далары наступны: 1 ам. далар за атрыманы 10 RM. ці 3 DM.

Зь сяброўскім прывітаньнем
Управа
Студэнцкага Стыпэндыяльнага Фонду

Фізычнае выхаваньне у БССР

(Заканчэньне з 3-й бачыны)

У 1931 г.распрацоўваецца фізкультур-ны комплекс «Гатоў да працы й абаро-ны СССР» (ГПА), які і стаўся асновай масавае фізкультурнае акцыі. У 1936 г. Усесаюзны савет фізкультуры рэарга-нізоўваецца ўва Усесаюзны камітэт для справай фізкультуры і спорту пры Са-веце Народных Камісараў СССР, а з са-ветаў фізкультуры на мясцох у форме камітэтаў ствараюцца органы дзяржаў-нага кантролю і кіраўніцтва справай фізкультуры й спорту ўва ўсім СССР.

У 1939 г. быў устаноўлены Усесаюзны дзең- фізкультурыка як штогадовае сьвята, якое прыпадае на 18 ліпеня.

БССР перад «Спартакіядай народаў СССР»

У ліпені й жнівені 1956 г. у Маскве ад-будзецца Спартакіяда народаў СССР. У спаборніцтвах з 21 відаў спорту возьмуць удзел да 10 тысяч спартсменаў — прад-стаўнікоў 16 савецкіх рэспублік (прыблі-зна па 500 чалавек ад кажнае), а таксама Масквы і Ленінграду.

Справа абароны нацыянальнага спар-товага гонару паасобных савецкіх рэс-публік расейскі шавінізм ня перашка-джае ў такой ступені, як у іншых дзялян-ках. Таму зусім зразумела, што побач з агульнай увагай, прысьвячанай спорту, заклапочанасьць спартыўнай спраўна-сьцяй у паасобных рэспубліках павяліч-ваецца якраз мамэнтам спартакіяды.

Ужо сёлета мае адбыцца цэлы шэраг рэспубліканскіх і ўсесаюзных спарта-кід у парадку падрыхтаваньня да Спар-такіды народаў СССР. Да такіх мера-прысмастваў будучь належаць, прыкла-дам, летняя спартакіяда прафсаюзаў (фі-нальныя спаборніцтвы ў Маскве ад 13 да 20 жнівеня), усесаюзная спартакіяда вучняў школ (у Кіеве ад 20 да 26 жні-веня), летняя спартакіяда студэнцтва ВНУ ў Ленінградзе, усесаюзная спарта-кіяда сельскіх фізкультурыкаў і г. д.

Як-жа выглядае БССР з гледзішча спартовае спраўнасьці?

Кіраўнікі спартовага жыцця на Бе-ларусі пачынаюць біць трывогу. 29 тра-

веня ў «Советской Белоруссии» была зьмешчана адмысловая перадавіца на гэтую тэму, дзе не хавалася непакоем з прычыны адставаньня беларускіх спарт-сменаў на ўсесаюзным форуме. Трывогу выклікае плаваньне і лёгкаа атлетыка. У нядаўна адбытых спаборніцтвах на прышынство СССР беларускія гімна-сты, раварыстыя, лыжнікі і штангістыя занялі сёмыя месцы, а валеібалістыя і баскетбалістыя навет не ўвайшлі ў дзе-сяткі мацнейшых.

Як адна з прычынаў гэтага адставань-ня, падаюцца «канцэлярска-бюкрак-ратычныя мэтады кіраўніцтва» ў працы ка-мітэту фізкультуры, а таксама адсут-насьць добра пастаўленай правэркі пры-нятых пастановаў).

У перадавіцы камсамольскай «Чырво-най Зьмены» з 15 чэрвеня падавалася й іншая прычына — нястача кваліфіка-ваных трэнэраў. Як даведваемся, на Бела-русі працуюць тры фізкультурныя тэ-хнікумы і адзін інстытут з агульнай колькасцяй каля 1 000 навучніцаў. Ад-нак «Чырвоная Зьмена» жаліцца, што «ўсё-ж гэтыя кадры могуць ахапіць толькі невялікую частку моладзі, якая жадае займацца спортам». Таму яна за-клікае «на дапамогу кваліфікаваным трэнэрам «грамадзкіх інструктараў фіз-культуры, падрыхтаваных на курсах і сэмінарах зь ліку найбольш здольных спартсменаў». Пры гэтым мы даведваем-ся, што ў шмат якіх калектывах фізкуль-туры ўся навучная работа ў скарных бадай цалкам ускладзена на такіх «гра-мадзкіх трэнэраў». Як бачым і ў дзялян-цы фізкультуры на Беларусі, які і ў шмат іншых, адчуваецца воістрыя ня-стача людзей-кіраўнікоў. Няма аднак найменшага сумлеву, што існуе яшчэ цэ-лы рад іншых прычынаў адставаньня беларускіх спартсменаў, аб якіх не напі-ша ніводная савецкая газэта, і аб якіх мы скажам крыху пазьней.

(Далей будзе)
А. Будзіч

Кнігапіс

„Ля ціхай брамы“ — „Шорах моўкнасьці“

(Рэцэнзія)

У гэтым годзе ў Нью Ёрку выйшлі з друку дзве кнігі беларускай паэзіі ў выданні Уладзімера Пелясы: Масей Сяднёў «Ля ціхай брамы» і Янка Юхнавец «Шорах моўкнасьці».

І

Масей Сяднёў — вядомы беларускі паэта на эміграцыі. У 1947 годзе выйшлі ў свет два ягоныя зборнікі «У акіяне ночы» і «На краі святла», а ў наступным годзе яшчэ дзве кніжкі «Спадзяванні» і «Цень Янкі Купалы».

Пасля сямігодзьдзя літаратурнага заціша зьявіўся новы зборнік вершаў Масея Сяднёва «Ля ціхай брамы». Паэта пачынае кнігу словамі: «Баюся тых дарог, што я прайшоў аднойчы». У сваёй творчай працы Масей Сяднёў шукае новых дарог, імкнецца да чыстай крыніцы паэзіі, хоць яго, як ён кажа, «пап'юджавалі ісьці паіць вадой гнаёвай».

З прыгожых узнёслых мараў паэта йдзе ў жыццё расчараваным:

«Таго ўсяго няма,
Лёс нахлусіў паганя».

І ў наступным вершы («Сінія вочы») узмацняецца гэтае горкае пачуццё незадавальнення:

«Як цяжка да аматараў сягоння не
[належаць]

І не запэкаць ног чужою тванню.
О, як-бы я хацеў рассунаць межы
Майго змянога існавання».

Масей Сяднёў з тонкай чужасцяй паэты ўсведамляе немагчымасць здзейснення сваіх хаценьняў і замкнёнасці самотай у натхнёным адзіноцтве выказвае тугу па страчанай маладосці. Знаходзячыся на чужыне, ён мае недавер да людзей, бачыць «нікчэмных душ патоп», бачыць тую масу, якая «знявечыць, плоне і адыдзе». Аўтар прызнаецца, што яму «крышку дапклі мана сяброў і кплівы сьмех няздараў». Ён кідае ім смелы дакор у вадным з сваіх вершаў:

«Адкуль-жа будзе брацца і ў мяне
Да вас любоў, спагада і замілаваньне.
Таксама, як і вы, я дыхаю адным —
Сваім маленькім Я — зласьлівым і
[зайздросным]».

Гэтым «маленькім зласьлівым Я» прасякнутыя такія лірычныя творы Сяднёва, як «Маса», «Небясьпека», «Сустрэча», «Зьнявера» і «Урываак». Але і ў іх адчуваецца лагода і цяплыня паэтавай душы. Прыгожыя абразкі прыроды і кахання даюць эмацыянальную сілу такім вершам, як «Асьлепланасць», «Велія ночы», «Ясна». Простымі бяз усякай вычварнасьці радкамі аўтар добра перадае чытачу свае настроі і пачуцці. А як проста, амаль зь дзіцячай найнасьцей перадаецца трагедыя галуба ў творы «Галубінае сэрца»! Разам з тым гэтае паэтычнае апавяданьне ня можна чытаць бяз узрушэння. Ягонае мастацкае слова хвалюе аднолькава як дзяцей, так і старых.

Лірыка Масея Сяднёва, зразумелая і мілагучная, зь людзкой шчырасьцю і глыбокім пачуццём даходзіць да сэрца

кажнага. Бясспрэчна, кожны з прыемнасьці прачытае зборнік вершаў «Ля ціхай брамы».

ІІ

Янка Юхнавец — малады паэта, які рэпрэзэнтуюць першым сваім зборнікам вершаў «Шорах моўкнасьці». Ужо самая назва кніжкі гаворыць аб тым, што аўтар належыць да катэгорыі мадэрністаў.

«І шорах моўкнасьці — вадаліў
Жыцця пакіненага сярод пустэчы» — заяўляе паэта. У гэтым «вадаліве жыцця» гучыць ягоны голас неакэкстрагантна ненатуральным тэмбрам. Ягоная паэзія перасыпана такімі словамі, як «прокмець», «вокмець», «сузьмень», «скраткі», «вадрысты», «станьва» і іншымі. Сплічненне нязвычных словаў і нявыразных мэтафараў ляглі ў аснову Юхнаўцовага вершатарства. Цяжка часамі зразумець, што хоча сказаць аўтар. Некаторыя радкі нават дасведчанаму чытачу застаюцца рэбусам. Напрыклад,

„Палесьсе“

літаратурна-мастацкі часопіс, № I (1955). Выд. «Палесьсе» (друка, Монтр-аль-Торонто, Канада.

(Азнаямленьне)

«Ой ты край мой залаты, край мой васільковы...». Словамі паэты Рыгора Крушыны на вокладцы часопісу выказалі выдаўцы свае адносіны й пачуцці да аднаго з найбольш самабытных, арыгінальных і прыгожых частак Беларусі — Палесься, якому й прысьвечаны бадай увесь змест часопісу. Вокладку да вытаньня густою апрацаваў сп. Янка Кузьміч, паставіўшы на галоўны плян літарай «Г» адзін з малюўнічых нацыянальных беларускіх вузораў.

Вітаючы новую выдавецкую задуму, ня прыходзіцца шмат гаварыць аб ейнай патрэбе: ідэя гэтакага часопісу даўно ўжо сьпела ды ўрошце зрэалізавалася групай монтр-аль-Торонцікіх Беларусаў.

Палесьсе ў беларускай літаратуры мае свой асобны цыкл, карэньні якога сягаюць глыбока ў народную творчасць. Цыкл гэты стаў ўзбагачацца і нашымі паасобнымі мастакамі слова, пачынаючы ад самых раньніх зь іх. Часопіс «Палесьсе» зьяўляецца спробай сабраць у адно месца даступныя сьняныя літаратурныя вартасці, створаныя на тэму беларускага Палесься. Тут-жа знаходзім і некаторыя навуковыя дадзеныя на гэтую самую тэму.

Рэдакцыя «Палесься» кажа сваім чытачом у канцы часопісу:

«Прысьвячаючы некалькі балонак красе і слаўнай мінуўшчыне нашае дарагое Бацькаўшчыны, спадзяемся пашырыць наступны нумар разьдзеламі «Пакутуюччал Беларусі» і «Вольная дыскусія». Запрашаем усе беларускія навуковыя і літаратарскія сілы да супрацы».

«у шчызе подзьмуху ня скутаны прыцемчась». Або ўзяць пачатковы сказ хочабы зь вершу «Сакратава»:

«Ціхінь мінулася — разьмётны крылаў
[асцярожны]

Тайніцай атулі разгаданай ня імі». І гэтак скрозь ува ўсёй кнізе Я. Юхнаўца гучаць вершы, як незразумелая замова паўночных шаманаў. У гэтым паэтычным хаосе, відаць, так сама ёсьць эмацыянальная сіла ўздзейнічання на чытача. Напоўна знойдуцца аматары і прыхільнікі такой паэзіі.

Янка Юхнавец — вылучны лірык. Ён можа выказаць лірычныя пачуцці ў арыгінальнай форме вершу. Ён можа часам стварыць і яркі вобраз:

«Краскі пад узмахам ветру
Былі полымем пажару».

Трэба зазначыць, што такія вершы, як «Марозьянае звонкае раньне», «Ты ад крыніцы йшла», «Клікаюць штодня званы маліца» ёсьць вялікая творчая ўдача паэты. Гэтыя вершы, пазбаўленыя мудрагельства маюць запраўды мастацкую вартасць. Ідучы ў такім кірунку да паэзіі, Я. Юхнавец можа заваяваць значна шыроўшае кола чытачоў.

К. Рамановіч

«Палесьсе» — верш Коласа, «Камары» — верш Р. Крушыны, «На Палесьсі» — кароценькі палескі пейзаж празаю Т. Гушчы, «Соннае балота» — Н. Арсеньявай, «На цёмнай гладзі сонных луж балота...» — Багдановіча санэт, «Балота» — кароткі нарыс Ю. Жывіцы, «Восень на Палесьсі» — Т. Гушчы, «Зялёная Прыпяць» — верш С. Х., «Прыпяць» — Я. Коласа, «Беларускае Палесьсе» — этнаграфічная даведка М. Караткевіча, «Дзе Палесьсе?» — гістарычная даведка Бр. Скача, «Край старавечнага хараства» — этнаграфічны нарыс М. Куліковіча, «З гісторыі Палесься» д-ра Я. Станкевіча (з «працягам»). Тут-жа знаходзім і «Кароткі жыццьяпіс пісьменьніка й навукоцка Уладзімера Сядуры (Глыбінінага) да 25-цігодзьдзя яго літаратурна-навуковай дзейнасьці». На заканчэньне зместу часопісу падаюцца весткі з беларускага жыцця ў Канадзе.

«Пасля цыклю „Палесьсе“ праектуецца наступны парадак паасобных спыткаў нашага Выдавецтва: „Палесьсе і Беласточчына“, „Беласточчына і Віленшчына“, „Віленшчына і Пскоўшчына“ і г. д.».

Змест першага нумару «Палесься» пачынае Я. Колас адным із сваіх калінных вершаў «Родныя вобразы», напісаным яшчэ ў стылі нашінаўскае эпохі: «Вобразы мілія роднага краю, смугак і радасьці мая!» На гэтай першай бацьчыны мы знаходзім і адзін з першых Крушынавых вершаў «Мой край», два радкі зь якога паслужылі мотам для цэлага часопісу.

Далей ідуць: «Палесьсе» — верш Коласа, «Камары» — верш Р. Крушыны, «На Палесьсі» — кароценькі палескі пейзаж празаю Т. Гушчы, «Соннае балота» — Н. Арсеньявай, «На цёмнай гладзі сонных луж балота...» — Багдановіча санэт, «Балота» — кароткі нарыс Ю. Жывіцы, «Восень на Палесьсі» — Т. Гушчы, «Зялёная Прыпяць» — верш С. Х., «Прыпяць» — Я. Коласа, «Беларускае Палесьсе» — этнаграфічная даведка М. Караткевіча, «Дзе Палесьсе?» — гістарычная даведка Бр. Скача, «Край старавечнага хараства» — этнаграфічны нарыс М. Куліковіча, «З гісторыі Палесься» д-ра Я. Станкевіча (з «працягам»). Тут-жа знаходзім і «Кароткі жыццьяпіс пісьменьніка й навукоцка Уладзімера Сядуры (Глыбінінага) да 25-цігодзьдзя яго літаратурна-навуковай дзейнасьці». На заканчэньне зместу часопісу падаюцца весткі з беларускага жыцця ў Канадзе.

яўскую дзейнасьць у больш выгодных умовах.

Пачацьвертае, Бэрыя і Мяркулаў ігнаравалі той факт, што армейская разведка кроўю павязаная з усімі галінамі, працуе на генэральны штаб, на міністэрства абароны, на армію, якія звычайна, не маглі астацца абыхавымі; трэба падчыкнуць, што гэты факт адыйграў фатальную ролю для бэрыўцаў.

Палятае, Бэрыя і Мяркулаў ня ўлічылі, што давольнае падпарадкаваньне сабе разведальных органаў міністэрства замежных справаў датыкае самых асноў аўтаноміі гэтага міністэрства, патрасае пасольствамі, гневае дыпламатычны корпус.

Пашостае, Бэрыя і Мяркулаў ня ўлічылі тых абставін, што пасольствы й разведвальныя органы міністэрства вонкавых справаў, перабываючы ў вонкавым сьвеце, маюць дасканальныя магчымасьці для тварэньня небяспечных правакацыяў звонку; трэба падчыкнуць, што і гэта адыйграла фатальную ролю.

Пасэмае, Бэрыя і Мяркулаў не падтрымалі безадкладных хірургічных захадаў у дачыненні да самага міністэрства замежных справаў.

Павосьмае, ведамыя захады ў справе замены кіраўнікоў МВД-МГБ у рэспубліках і вобласьцях праводзіліся павольна, мляўка, вельмі дэманстрацыйна.

Падзевітае, яны забыліся або прымушаны былі забыцца, што МГБ і МВД зьяўляюцца зброю ЦК КПСС і перабываюць пад партыйна-палітычнай кантроляй ЦК КПСС.

54. Кліка Гамарніка й партыйны апарат. Апошняя фраза поўна заместу. Ведама, што прамолатэўская верхавіна МГБ змагла паставіць свайго правадыра Ігнацьева на становішча сакратара ЦК КПСС задоўга да разьвязкі падзеяў. Бэрыя ня мог не зразумець, што гэта ёсьць спроба паставіць яго самага пад кантроль МГБ. Існуючы падставы прыпускаць,

Сяргей Палуян

(Заканчэньне зь 5-ай бачыны)

дара, дзе былі надрукаваны і мастацкай творы, расцвешваўся як зьява літаратурна-грамадзкага і нацыянальнага значэньня на Беларусі.

У гэтай рэцэнзіі С. Палуян палічыў неабходным і важным адзначыць, што ў дадатку да календара дадзена песьня Янкі Купалы «А хто там ідзе?», «пакладзена на музыку Ф. Рагоўскім. Гэта першы музычны твор беларускі», — заключаў аўтар рэцэнзіі.

Ацэнка, дадзена С. Палуянам Лёку Купалу і Якубу Коласу, амаль супадае па часе й па сэнсе зь вядомай ацэнкай гэтых выдатных паэтаў у лесьце М. Горкага да М. Кацюбінскага з 20 лістапада 1910 г.

Няма ніякага сумлеву, што гістарычна дакладная характарыстыка Я. Купалы і Я. Коласа мела вялізарнае значэньне для збліжэньня нацыянальных культур украінскага і беларускага народаў.

С. Палуян вітаў выхад у свет у беларускай мове класічнага твору ананімнага аўтара пачатку XIX стагодзьдзя «Тарас на Парнасе». «Цяпер адзін з найбольш папулярных на Беларусі літаратурных твораў выйшаў цалкам пабеларуску, і зьяўленьне яго ў свет у новым выглядзе трэба шчыра вітаць», — пісаў ён.

Незадоўга да сьмерці, у сакавіку 1910 году, С. Палуян апублікаваў у часопісе «Украінская хата» (№3) пачатак шырока задуманай працы зь гісторыі беларускай літаратуры — «Беларуская паэзія ў яе тыповых прадстаўніках. І. Народная творчасць і першыя спробы штучнай паэзіі». Невядома, ці былі працягнуты С. Палуянам дасьледваньні гісторыі народнае паэзіі, але ня сумлеўна адно: пры бадай поўнай адсутнасьці гісторыі беларускай крытыкі і публіцыстыкі або — прывільнай — у эпоху ейнага зараджэньня і стаўленьня С. Палуяну давялося сказаць сваё першае слова.

Гэты артыкул трэба разглядаць як першы разьдзел тады яшчэ ненапісанай гісторыі беларускай літаратуры і народнай вуснай творчасці.

Праца С. Палуяна, як паказвае падзаглавак, абдымае кола пытаньняў, зьвязаных з традыцыямі вуснай народнай творчасці.

С. Палуян ня спыняецца на дэтальнай характарыстыцы вуснай народнай творчасці, што можна растлумачыць, відавочна, адсутнасьцю ў гэны час сабранага матар'ялу, і пераходзіць да ацэнкі ананімых твораў на беларускай народнай мове. — «Эніды наывыварат» і «Тараса на Парнасе».

Цікава адзначыць, што С. Палуян беларускую «Эніду наывыварат» ставіў у

Зь ілюстрацыяў у першым нумары «Палесься» зьмешчана пейзажны фрэзмонт «На Прыпяці» і «Піск. Від на бульвар». Тут-жа дадзены партрэт юбіляра сп-ра Уладзімера Сядуры.

(Заканчэньне на 8-ай бачыне)

связьне з францускім вузорам, а з «Энідай» класіка ўкраінскае літаратуры І. Катлярэўскага, паказваючы, што ананімы беларускі твор зьявіўся як «пасля-доўнік „Эніды“ Катлярэўскага».

Дадатны ацэньваючы паэму ў цэлым, аўтар у той-жа час дапусьціў памылку, сьцьвярджаючы, што гэты твор не пакінуў па сабе «ніякіх паслядоўнікаў», «не зрабіў уплыву на далейшую літаратуру». Адной з прычын гэтага ён лічыў «жаргоннасьць» у мове паэмы. Затое вельмі высока ставіў чужою сатырычную паэму «Тарас на Парнасе», напісаную «чыстай народнай мовай», што дапамагло ёй папасці «глыбока ў сялянства».

Перайшоўшы да характарыстыкі «штучнай паэзіі» (так С. Палуян зваў у супрацьлегласьці вуснай народнай паэзіі мастацкую літаратуру), аўтар падрабязна разьбірае творчасць літаратара першай палавіны XIX стагодзьдзя, А. Рымінскага, аўтара кнігі «Беларусь» (1840) «Добры пан, верны халоп — сяроднявочная, рамантычная ідылія...» — іранічна заўважае аўтар дасьледваньне.

Адмоўную ацэнку дае С. Палуян і другому пісьменьніку Яну Баршчэўскаму, аўтару твораў «на тэмы зь беларускага жыцця».

Артыкул закончваецца справядлівым сьцьвярджаньнем, што «сапраўдным (падкрэслена С. Палуянам — В. П.) беларускім пісьменьнікам, першым літаратурным імем на безьлітаратурнай Беларусі» трэба лічыць В. Дуніна-Марцінкевіча. Ніякай разгортку ацэнкі творчасці В. Дуніна-Марцінкевіча тут няма. Відавочна, С. Палуян зьбіраўся ад «перадгісторыі» беларускай літаратуры перайсьці да запраўнай гісторыі літаратурнага жыцця беларускага народу, але сьмерць перашкодзіла яму ажыццявіць сваю задуму. Але й гэтага артыкулу дастаткова, каб сьцьвярдзіць значнасьць спробы С. Палуяна пазнаёміць украінскага чытача з пачаткамі гісторыі беларускай літаратуры.

Малады пісьменьнік памёр, ня здзейсніўшы і паловы сваіх творчых задум. Акрамя работ над дасьледваньнем гісторыі беларускай літаратуры, С. Палуян зьбіраў матар'ялы зь гісторыі беларускага народу, намераўся прыняць удзел у складанні хрэстаматый для беларускай школы.

Сьмерць С. Палуяна цяжка адгукнулася ў сэрцах ягоных чытачоў і сяброў. Янка Купала прывітаў С. Палуяну верш — «Памяці С. Палуяна», М. Багдановіч — вершы «С. Палуяну» (Трыялет) і «С. Е. Палуяну».

Жыццё і творчасць аднаго з ідэйных паплекнікаў Янкі Купалы і Якуба Коласа мае вялікую цікавасьць для навуковага разуменьня вытокаў беларускай рэвалюцыйна-дэмакратычнай публіцыстыкі і крытыкі пачатку XX стагодзьдзя.

В. Піўтараўны
дацэнт

Львоўскага педагогічнага інстытуту
(Паводла «Літаратуры й Мастацтва»
з 14. V. 55)

Г. А. Такаеў

Аб Бэрыі, Керэнскім, рэвалюцыі й контррэвалюцыі

(Працяг з папярэдніх нумароў)

52. Утварэньне «калектыўнага кіраўніцтва».

Звычайна, паўставала пытаньне аб спадкаемніку Сталіна. Бэрыя, і часткава Мікаян, пад ніякімі ўмовамі не маглі згадзіцца на назначэньне Молатава або Булганіна. Молатаў і Булганін пад ніякімі ўмовамі не маглі згадзіцца на назначэньне Бэрыі або навет Мікаяна. Гэта выплывала зь лёгікі даўгалетнай варажасці. Пра Кагановіча не магло быць і мовы, таму што ён — Жыд: гісторыя Расеі-СССР ня ведае ніводнага прыкладу назначэньня шэфам ураду Жыда. А Варашылаў, Хрушчоў, Швэрнік і іншыя проста не адказвалі для такіх роляў.

Каб выйграць на часе і ў такую крытычную хвіліну падзеям ня даць выйсьці навокі, — групы, якія супярнічалі, без асаблівага энтузізму згадзіліся на часова й тгільны кампраміс: назначыць прэм'ерам Маленкава, чалавека, які мае некаторыя здольнасьці і які падтрымліваў «добрыя дачыненні» з абедзьвюма групамі. Так паўстала «калектыўнае кіраўніцтва ў наступным складзе:

МАЛЕНКАЎ	БЭРЫЯ
МОЛАТАЎ	МІКАЯН
БУЛГАНІН	
КАГАНОВІЧ	

Тут важныя не афіцыйныя назвы пасада, а дачыненні сілаў, балянсаваньні груп. Лева я пара арыентавалася выказнікам «істарычнай Расеі», а правая пара — выказнікам нерасейскіх народаў, хаця абедзве пары былі ў ваднолькавай меры ворагамі ўсіх народаў. Маленкаў, апартуністы-прыстасаванец, граў ролю

часова балянсіра, гнілога каромесла. Кагановіч, як найлепшы арганізатар у Крэмлі, стаўся заступнікам у вагульных пытаньнях, фактычным піхачом Маленкава. Молатаў узноў атрымаў доступ да вонкавай палітыкі, — Мікаян атрымаў доступ да вонкавага гандлю; Булганін — стаў на чале збройных сілаў савецкай арміі, Бэрыя — на чале збройных сілаў міністэрства нутраных справаў. Гэта было зьбялянсаванае «калектыўнае кіраўніцтва». Але цяпер ведае жывы, што гэта было часовае і тгільнае балянсаваньне, якое прывяло да разгрому «бэрыўцаў».

53. Галоўныя памылкі Бэрыі — Мяркулава

Галоўныя памылкі Бэрыі — Мяркулава палягалі на наступным:

Папершае, яны ігнаравалі той факт, што вельмі паспешна й яскрава выяўленае скасаваньне такога далікатнага міністэрства, як МГБ, ня можа прайсці бяссьледна, бяз скрыпу.

Падругое, Бэрыя ня ўлічыў, што Мяркулаў і Акамуаў мелі вельмі многа персанальных парухаўка зь верхавінаю МГБ, вось-жа не маглі быць ані аб'ектыўнымі, ані асьцярожнымі пры яго ліквідацыі.

Патрэбіце, фармальнае скасаваньне МГБ не магло быць раўназначным фактычнаму яго скасаванню: тысячы ўчальных былі ўключаныя ў МВД, перайшлі ў беспасярэдняе падпарадкаваньне Бэрыі, дзе прадаўжалі сваю англ'бэры-

вельмі катэгорычных заяваў Гамарніка й Осепа'на? З чым трэба лічыцца нашым вызвольнікам?

Прозьдзіном ЦК КПСС пануе, галоўным чынам, пры дапамозе камуністычнай патрыі. Прозьдзіном ёсьць мазгом і воляй імперыі, — партыя ёсьць нэрвамі імперыі, яе дыхальнымі ворганамі, вачамі, вушамі, ротам, голасам, зрокам, крывяноснай сыстэмай. А дзяржаўны апарат? Ён ёсьць усяго толькі рукамі й нагамі, значыцца выканальнымі ворганамі. Праўда, рукі могуць выкалоць вочы, але будзем памятаць, што рукою таксама кіруе мозг.

У іншых краінах партыі існуюць пры дзяржавах, у СССР дзяржава і яе ўрад існуюць пры партыі, для партыі, пад партыяй. Яна, толькі яна — у васобе прозьдзіному ЦК КПСС, ськіроўвае ўсе віды дзейнасьці савецкага грамадзкага й дзяржаўнага ладу. Яна, і толькі яна, як актыўна прысутная ў установах, закладах, прадпрыемствах, вайсковых паддзелах, скрозь ёй дадзенае ўзаконенае права палітычнае й іншае кантролі. Яна мае права вымагаць ад кожнага дзяржаўнага дзеяча адсунуць ці прызначыць кожнага чалавека на якую толькі хаця пасаду.

Не дарма-ж гаворыцца ў статуце КПСС, што партыя зьяўляецца кіруючаю сілаю. Для ілюстрацыі прывядзем адну ў вышэйшай меры аўтарытэтную тэзу:

«Найвышэйшым выказьнякам кіруючай ролі партыі ў Савецкім Саюзе — гаворыць Сталін, — трэба вызначыць той факт, што ніводнае важнае палітычнае ці арганізатыйнае пытаньне ня вырашаецца ў нас нашымі савецкімі і іншымі арганізатарамі бязь кіраўнічых інструкцыяў партыі» («Пытанні лэнізму», бач. 121).

У гэтым — сіла партыі. З гэтым трэба лічыцца.

(Далей будзе)

Занябдоўваньне Багушэвічавае спадчыны

Францішак Багушэвіч (1840—1900) — агульнапрызнаны бацька новае беларускае літаратуры і адзін з наймагутнейшых рухавікоў нашага нацыянальнага адраджэньня. Маючы бунтарную натуру, магутную сілу мастацкага слова і беспасрэдныя веды цяжкое нядалі свайго народу, — ён узняўся ў гісторыі Беларусі апошняга стагодзьдзя, як біч нацыянальнага сумленьня.

Паэта ў прадмове да свайго зборніка вершаў «Дудка беларуская» пісаў: «Наша мова для нас сьвятая, бо яна нам ад Бога дадзена, як і другім добрым людзям, і гаворым-жа мы ёю шмат і добрага, але так ужо мы самі пусьцілі яе на зьдзек, не раўняючы, як і паніжвалі ахвратнай гаворацц пафранцузку, як пасвойму. Нас-жа ня жменька... Чытаў я ці мала старых папераў, па дзевесце, па трыста гадоў таму пісаных у нашай зямлі і пісаных вялікімі панамі, а нашай мовай чысьцосенькай, як-бы вот цяпер пісалася. Увідзеўшы гэта, я часта думаў: Божа-ж мой, Божа! Што-ж мы за такія бяздольныя?!».

Францішак Багушэвіч змагаўся супраць камплексаў ніжэйшасьці і загнанасьці, якім агупталі наш народ маскоўскія і маскальскія валадары; ён будзіў нацыянальную годнасьць і гордасьць Беларуса. Такім Багушэвіч застаецца для нас назаўсёды. І як доўга Беларусь будзе цяпець зьдзек і паніжэньні, ён заўсёды з радкоў цэлае свае творчасьці будзе папракаць нам: «Нас-жа ня жменька... Што-ж мы за такія бяздольныя?!»

✱

У савецкай Беларусі шмат будуюць цяпер музэяў і помнікаў. Няма добрых жылёвых памешканняў, не заўсёды павыброўваньня вуліцы, але ўсюды парастаўляны манумэнты, абэліскі, статуі. Мінуўшчыня і нябыліцы робяць прапаганду. Але занябдоўваецца і пераследуецца ўсё, што, у тон Багушэвічавае дудкі, будзіць і падтрымлівае нацыянальную сьведамасьць нашага народу. Занябдоўваецца і сам Багушэвіч. Занябдоўваецца да такой ступені, што самі Беларусы пачынаюць падымкае голас у вабароне памяці свайго вялікага нацыянальнага змагара. Во калі нельга сяньня прадстаўляць Францішка Багу-

шэвіча ў паўніні ягонага нацыянальнага аблічча, дык трэба прынамся хоць успамін захаваць об ім. Гэтага якраз і дабіваюцца Беларусы ад сваіх гаспадароў празь «Літаратуру й Мастацтва» (гл. нумар з 2. 7. 55) пры дапамозе карэспандэнцы ў рэдакцыю газэты пад загалоўкам «Увекавечыць памяць паэта-дэмакрата».

Адтуль мы і даведваемся аб тым жахлівым запушчаным стане, у якім апынулася ўся Багушэвічава спадчына, дзякуючы русыфікацыйнай палітыцы савецкага ўраду на Беларусі. «Літаратура й Мастацтва» піша на гэтую тэму: «Імя паэты-дэмакрата Францішка Багушэвіча дарагое кожнаму, хто любіць родную літаратуру. Ягоныя лепшыя творы ўвайшлі ў залаты фонд беларускае паэзіі і карыстаюцца шырокай папулярнасьцю ў народзе.

«На жаль, тыя, хто непасрэдна закліканы клапаціцца аб увекавечаньні памяці паэты, не праўляюць да гэтай справы належнай зацікаўленасьці.

«Аб гэтым гавораць у сваіх пісьмах чытачы нашай газэты Л. Высоцкі — супрацоўнік аршанскай газэты і А. Пучанаў — дырэктар Дому адпачынку «Ашмянны»:

«Нядаўна мы пабывалі ў вёсцы Кушляны Сольскага сельсавету Смартонскага раёну на радзіме Ф. Багушэвіча і ў вёсцы Жупрыны на Ашмяншчыне, дзе знаходзіцца магіла паэты. Нам давялося ўспэўніцца, наколькі незаслужана адданыя забыцьцю месцы, зьвязаныя зь ягонай літаратурнай дзейнасьцю і памяццю. Дом, у якім Багушэвіч правёў апошнія гады жыцьця, знаходзіцца ў запушчаным стане, доўга капітальна не рамантаваўся. У ім разьмешчана цяпер сельская бібліятэка. Дарчы скажаць, тут няма ні памятнай дошкі, ні партрэта паэты, ні выстаўкі, а творы яго прадстаўлены... 2 эгзэмпляры.

«Запушчана й магіла Ф. Багушэвіча на сельскіх могілках у Жупрынах. Яе

Падзяка ад выд. «Бацькаўшчыны»

Адзел ЗБК у Садбурі (Канада) прывёў збор ахвяраў на газэту «Бацькаўшчыны». Ніжэй падаём сьпіс нашых Паблажанаў Ахвярадаўцаў, выказваючы пры гэтым шчырую падзяку і ім, і кіраўніцтву аддзелу ЗБК у Садбурі. Ахвяры на «Бацькаўшчыну» злажылі Спадары.

1. Хведар Васільскі	— 10 дал.
2. Лявон Наркевіч	— 10 дал.
3. Хведар Шульга	— 10 дал.
4. Мікалай Буцько	— 5 дал.
5. Сьцяпан Залеўскі	— 5 дал.
6. Васіль Прыстаўка	— 5 дал.
7. Мікалай Прыстаўка	— 5 дал.
8. Д. К-іч	— 5 дал.
9. А. Фалько	— 4 дал.
10. Юрка Гарадзейчык	— 3 дал.
11. Кастусь Каранеўскі	— 3 дал.
12. Хведар Карыба	— 3 дал.
13. Пётра Бобрык	— 2 дал.
14. Сяргей Дзюшка	— 2 дал.

можна знайсці толькі паводля груба зьбітага невялічкага драўлянага абэліску і дошчачцы з выцьвілым надпісам.

Далей «Літаратура й Мастацтва» адзначае, што «ў пісьмах чытачоў робяцца папрокі і ў адрас дзяржаўнага выдавецтва БССР. Кніг Ф. Багушэвіча амаль няма ў продажы. У апошні раз творы паэты былі выдадзены некалькі год таму невялікім тыражом. Няма таксама і неабходнай крытыка-бібліяграфічнай літаратуры аб ягонай творчасьці».

✱

Так нішчыць «прышоўшы Хам» нашы нацыянальныя й літаратурныя вартасьці. Аб адных забаронены і ўспамін, другіх ахайваецца на ўсіх скрыжаваньнях, трэціх фальсыфікуюцца, іншыя проста кідаюць у забыцьцё.

Але як нельга зьнішчыць цэлага народу беларускага, так нязьнішчальнымі застаюцца ў памяці гэтага народу і ягоныя найлепшыя сыны. А такім быў Францішак Багушэвіч. Такім і застаецца...

С. Ясень

Ахвярапрынашэньне Івана Іванавіча

(фэльтэтон «Советской Белоруссии» з 20. 5. 55)

Гэты дзень Іван Іванавіч Грыгор'еў захоўвае ў добрым успаміне. Год таму, 15 травеня, адбыліся перавыбары яго на пасаду старшыні ўправы Горадзенскага аблспажыўсаюзу (абласнога спажывецкага саюзу). Выбары адбыліся на другім абласным зьездзе ўпаўнаважаных спажывецкае каапэрацыі.

Праўда, сам мамэнт выбараў ня быў варты ўвагі. Загэта баўленьне часу адразу пасля выбараў, аж да раніцы 16 травеня, было запраўды поўнае прыемных цудаў.

...Сталы гнуліся ад дастатку страваў і гарэлки... Звон судзьдзя... Стрэллы адкрываных бутэлек з пазалочанымі і пасярэбранымі этыкеткамі... І галоўнае, — змянныя паклоны, меданосныя прывітаньні:

— За здароўе дарагога Івана Іванавіча!

— За многія леты Івана Іванавіча!

— За наймілейшага ўлюбёнца публікі Івана Іванавіча!

Для адказаў на гэтыя тосты Грыгор'еў спачатку выкарыстаў сваю сабеку прамову. Аднак пад дзелньнем марачнага каньяку ён раптам перастаў гаварыць і выпуская толькі нейкія незразумелыя прысутным зыкі... Давалася замяніць гаварэньне ўдзячных слоў адказу цалаваньнем. Але і тут неўзабаве здарылася «засечка». Пасля аднаго з тостаў падраўляны так ахмялеў, што палез з абдыманкамі да заліўнога парасцяі, што ляжала на талерцы...

Урачыстасьць адбывалася не на кватэры Грыгор'ева, а ў выязным буфэце горадзенскага рэстарану «Нёман». У выніку гэтага Грыгор'еў доўга яшчэ заставаўся на банкеце і няўпэўненым вымаваньнем рук прабаваў дырыгаваць то «Песьню пра Ермака», то «Шумел камыш дэревья гнулись».

— Тысяча! — замальдаваў Грыгор'еву першы падлік выдаткаў галоўны распарадчык бжесды Хартонік, ён-жа заступнік начальніка гандлёвае ўправы аблспажыўсаюзу.

— Дзеве тысячы! — неўзабаве прыйшоў рапарт другога распарадчыка — старэйшага таваразнаўца мяса-жывавага аддзелу нарыхтоўчае ўправы Сулая (гэта калі на стол была зьстаўлена другая батарэя каньякоў, налівак, шампанскага).

— Ахвяроўваю!... бармытаў Іван Іванавіч і рабіў жэст у кірунку кішэні, нібы хочучы ў гэты-ж мамэнт выцягнуць адтуль пачку крупных асьгнацыяў.

— Чатыры тысячы пяцьсот! — шпэталі між тым распарадчыкі.

— Пяць тысяч...

— Шэсьць з паловай...

Але ўсё гэтыя рапарты тапіліся ў наступных прылівах віна. Ніхто тут больш нікога ня слухаў, а толькі замаўляў, як выказваліся шмат якія назіральнікі, «чаго душа хацела».

— Шчодрая рука ў горадзенскага Івана Іванавіча! — можна сказаць неасьведамлены чалавек. — Вылажыць на пачастунак не адзін свой месячны заробак!...

Папярэдзім аднак перад наіўнымі пытаньнямі вывадамі. Справа ў тым, што ўвесь свой заробок Грыгор'еў пакідаў у цэласьці і захаваўся. П'яную оргію ён наладзіў за народных грошы.

Пасля закрыцьця зьезду ўпаўнаважаных рэстаран «Нёман» прадставіў аблспажыўсаюзу разьлік і сьпісаў у добраахвотным ці прымуковым парадку 19.438 рублёў.

За што? У шасьцірадкавым акце, замацаваным подпісамі начальніка адміністрацыйна-гаспадарчага аддзелу Межлумава, начальніка прамагаварнага аддзелу Хартоніка, начальніка фінансавага аддзелу Церэнцьева і трох буфэтчыцаў рэстарану «Нёман», на гэтую тэму гаворыцца досыць лаканічна: «На кармленьне дэлегатаў па талёнах 14 і 15 траўня ў суме 18.432 рублі 48 капеек».

Што-ж гэта за талёны?.. Аказваецца, што яны ўзаконены, прадугледжаны каштарысам на харчаваньне патрабуючых (!) дэлегатаў з разьліку 26 рублёў на дзень. Ёсьць сьпіскі тых, што «харчаваліся». Цяжка аднак уявіць сабе, каб у ліку «алчуччых і жаждуччых» правукны рэстарану «Нёман» быў начальнік аблместпраму т. Брыкоў, дзеля таго, што ён быў тады на лядзінні ў вадным із шпіталью Менску. Тое-ж можна сказаць і аб начальніку абласнога гандлёвага аддзелу т. Пакручын, які быў у траўні-чэрвені запраўды за краем сьвету ад Горадні — у крымскай санаторыі «Алупка». Іх аднак уключылі ў сьпісак...

Кіраўнікі аблспажыўсаюзу на конт гэтага непакісны:

— Усе былі, усе бралі талёны і усе елі!...

— Тады пакажэце расьпіскі аб атрыманьні талёнаў, — настойвалі рэвізоры з абласнога фінансавага аддзелу.

Зразумела, што расьпісак у аблспажыўсаюзе няма.

— Добра, — кажуць рэвізоры, — дапусьцім, што ўсе выбранныя дэлегатамі атрымалі талёны і згодна складзенага каштарысу елі на абед капусту й кашу, а на сьнеданьне й вачэр — катлечы, гуляш і запіваў яго гарбатай. Але куды-ж дзеліся яшчэ 8.140 рублёў?..

— Як куды? Былі запытаныя — 30 асобаў, на іх выдаткавалі... А яшчэ 41 асоба (!) абслугоўваючага і зраўналага з ім персаналу.

Для доваду да «справы» далучаны сьпісак шэрагу асобаў зь сьм'ямі, залічаных у катэгорыю «абслугоўваючага і зраўналага зь ім персаналу». Хартонік і Сулай атрымалі «прахарчавальныя» талёны за «абслугоўваньне закрытага буфэту», гэта значыць буфэту, дзе на

«Палессье»

(Заканчэньне зь 7-ай бачыны)

З гледзішча графікі, разьмяшчэньня матар'ялу і характару шрыфту часапіс рэпрэзэнтуюцца вельмі ўдала, з нагоды чаго трэба шчыра прывітаць ягоных выдаўцоў. Засьцярогу выклікае хіба надта-ж «смутны і цягучы» тон Коласавага вершу «Родныя вобразы», якім пачынаецца змест часапісу, і дзе, звычайна, зьмяшчаюцца рэчы, што маюць адтвараць сабой настрой і спадзяваньні аўтараў выданьня (асабліва ягонага першага нумару). На гэтым месцы хацелася-б бачыць штосьці больш бадзёрае й энэргічнае. Аб гэтым наагул трэба памятаць усім выдаўцом, асабліва ў нашых умовах, — трэба захоўваць у выданьнях прыродную беларускаму вызвольнаму руху ягоную маладосьць і рэвалюцыйнасьць.

Як мы ўжо бачылі із слоў «ад рэдакцыі, выдаўцы «Палесся» паставілі перад сабой вялікае й адказнае заданьне

на выдавецкай ніве. Пачын гэтка застаецца толькі прывітаць ды шчыра пажадаць ягоным ініцыятарам як найхутчэй і найлепш здзейсьніць яго. Пры гэтым нікому з нас ня трэба забывацца, што за справу гэтую ўзяліся людзі, якія перш за ўсё зьвязаныя заробаткова працай і выдавецкай рабоце могуць прысьвяціць толькі свой вольны час і свой собскі заробак. Таму абавязкам кожнага Беларуса, якога цікавіць выдавецкае жыцьцё нашае эміграцыі, і якая цешаць такія выданьні як часапіс «Палессье», мусіць быць прыйсьці зь як найшчэрэйшай дапамогай выдавецтву й рэдакцыі «Палесся».

Усіх зацікаўленых гэтай справай просім зьвяртацца на адрас:

„Palésie“, 4345 St. Urbain St., Montreal, Q., Canada.

Я. Запруднік

Зь беларускага жыцьця ў Канадзе

Тут нядаўна былі ўрачыста адсьвяткаваныя 100-я ўгодкі Лёндану. У праграму сьвяткаваньня ўваходзіў, між іншага, і «паход нацыянальнасьцяў». Ад імя Беларусаў ўдзел у паходзе ўзяў сп. В. Іваноўскі, які ў нацыянальнай вопратцы і з панкартам «Беларусь» рэпрэзэнтаваў беларускую групу.

✱

6-га ліпеня тут быў наладжаны тэлевізійнай станцыяй вечар рэпрэзэнтацый нацыянальных вопратак тых народаў, прадстаўнікі якіх жывуць у Лёндане. Набралася іх каля 27: бадай з усіх краін Эўропы, зь Японіі ды некалькі краінаў Паўднёнае Амэрыкі.

Ад імя Беларусаў Лёндану ўдзел у вачары ўзяла сп-ня Л. Рагуліца ў цудоўнай нацыянальнай вопратцы.

працягу цэлага зьезду ўпаўнаважаных піў і закусаў басплатна Грыгор'еў і ягоныя блізкія асобы.

Далей ідзе выдаваньне талёнаў быццам за «мастацкае афармленьне залі паседжаньняў», г. зн. памешканьня акруговага драматычнага тэатру. Але-ж і бяз гэтага за афармленьне і за спэктакль тэатру было заплочана згодна з умовай 7 тысяч рублёў. У ролі «мастацкіх афармляльнікаў» выступалі начальнік вытворчага аддзелу аблспажыўсаюзу Замяцін і інжынэры-каштарысцы Зарожны і Ягораў.

Далей ідуць самі-ж раздавальнікі талёнаў (дзеве асобы), чатырох «што сустракалі дэлегатаў на станцыі», трох, «што абслугоўвалі і сачылі за парадкам у залі рэстарану», арганізатар буфэту Раханаў — кіраўнік аддзелу агульнага харчаваньня аблспажыўсаюзу, двох «спраўдальнікаў накіравальных пасьветак», трох кантралёраў-рэвізораў і ўсе сябры рэвізійнай камісіі, «зьязанае з залі паседжаньняў» і, урэшце, проста толькі наведваўшы залю паседжаньняў начальнік плянавага аддзелу нарыхтоўчае ўправы Фундатар, начальнік харчавога аддзелу Судак, начальнік аддзелу Ганчарова, дырэктар птушка-жывавай базы Шарсьцінэва, дырэктар базы «Галоўлікэргатрэлка» Фішкоў і іншыя.

Рэвізорам заставалася толькі перамножыць лікі. У выніку атрымалася 2.132 рублі. Нестая, такім чынам, паводля самых грубых падлікаў 4.368 рублёў.

Вось ужо мінуў год ад часу выбараў, а рэвізоры ўсё яшчэ бездапаможныя заклікаць да парадку Івана Іванавіча. Бездапаможныя некаторыя рэвізоры ў Горадні!

Што-ж здарылася? Адкуль гэтае бясьцільле? Хіба-ж няма ў Горадні абласных партыйных і савецкіх работнікаў і работнікаў пракуратуры? Зразумела, ёсьць.

Вось, сказаць-бы, пракурор вобласьці т. Аляксееў. Гэта-ж ён выступіў на зьездзе каапэратараў зь вялікай прамавай і сказаў:

«Галоўнае ў сацыялістычнай законнасьці — гэта ахова сацыялістычнае собскасьці ўва ўсіх ейных відах. І нездарма ў законах запісана, што асобы, якія кваліфіка на дзяржаўную собскасьць, падлягаюць самаму сьоравому пакараньню» (стэнаграма пратаколу, бач. 33).

Аднак уся бяда ў тым, што сям'я пракурора фігуруе ў сьпісках тых, што атрымалі талёны на басплатнае пракармленьне!...

Мог-бы памагчы ў выкрыцьці раскрасальнік каапэратыўных сьродкаў і работнік Горадзенскага абкому КПБ т. Масанін, што выбіраўся дэлегатом ад пайшчыкаў Горадзенскага раёну. На-жалі, і Масанін апынуўся ў тых-жа хітрыхках Грыгор'ева, што й абласны пракурор. Да гэтага, у сьпісках тых, што басплатна карысталіся талёнамі, фігуруе таксама сакратар Горадзенскага абкому КПБ т. Мачулін, намесьнік стар-

сп-ру Іваноўскаму і сп-ні Рагуліце належача заслужанага падзяка і пажаданьні далейшых удач ў справе беларускае рэпрэзэнтацыі ў Канадзе.

С. С.

АБВЕСТКА

Выйшаў з друку пяты (другі па чарзе) выпуск Беларускага Песеннага Зборніка **кампанізатар праф. Міколы Куліковіча: «Беларускія Патрыятычныя Песні для Мядзанага Хору»**. Выпуск разьлічаны для выкананьня ў часе абходзінаў нацыянальных урачыстасьцяў, на эстрадзе і ў хаце. Тэксты песняў узятыя з паэзіі Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Паўлюка Труса, Уладзімера Дубоўкі, Натальі Арсеньневай і інш.

Новы выпуск можна атрымаць паводля наступнага адрасу:

Mr. V. Duniec, 1020 Kenilworth Ave, Cleveland 13, Ohio. U. S. A.

Выдавецтва «Бацькаўшчыны» выдала партрэт нашага найвялікшага паэты ў прапрака беларускага адраджэньня

Янкі Купалы

Партрэт выдадзены на добрай бліскучай паперы **разьмерам 39×20 цэнтымэтраў**. Цана аднаго партрэту **50 амэр. цэнтаў** або **іхная раўнавартасьць у мясцовай валюце**. **Выпісваць з Адміністрацыі «Бацькаўшчыны»** або з **нашых Прадстаўніцтваў паза Нямеччынай**.

шыні аблвыканкома т. Барсук, старшыня прэзыдыюму Белкаапсаюзу т. Ахрэмчык, старшыня горсавету т. Барысік, старшыня абласнога савету прафсаюзаў т. Гнедзько і шэраг іншых кіраўнікоў.

Нямёка горадзенскім рэвізорам. Ва-чаць яны: фальшывае ахвярапрынашэньне Івана Іванавіча, а як спягоніш зь яго?...

В. КУШНЕР

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:

Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd, London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:

Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АўСТРАЛІЯ:

Mr. A. Vasilenia 25 Belmont P. de Mount Colah, N. S. W.
Mr. Donat Jackiewicz, 33 Hope St. Spotswood-Melbourne, Vict.
Mr. A. Moroz, 109 Morrison Rd, Midland Junction, Western Australia.

БРАЗЫЛІЯ:

C. Cimafiejyk, Prasa 76, Tiridentos. Curitiba — Parana.

БЭЛГІЯ:

Mr. Vasil Sčeka, 19, Place Hoover, Louvain.

ДАНІЯ:

J. Lobejko, c/o H. C. Jensen, Leifsgade 6 III tv., Kobenhavn S.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:

Mr. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave, Chicago 47, Illinois.

Mr. B. Danilovich, 112 Somerset St. New Brunswick, N. J.

Mr. Ul. Duniec, 1020 Kenilworth Ave, Cleveland 13, Ohio.

НОВАЯ ЗЭЛАНДІЯ:

Mr. Marian Karanieuski, 88 Hercules Drayve, Roxburg — Hydro.

ФРАНЦЫЯ:

Mr. Bonifacy Prytycki, 17, Rue Roger Salengro, Lysles Lannoy (Nord).
Section Bielorusienne de C. F. T. C. 26, Rue de Montholon, Paris 9.

ШВЭДЫЯ:

Basil Lukaszuk, c/o Hammer Ringvagen N. 123/III, Stockholm.